Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta financí a účetnictví

Katedra veřejných financí

studijní obor: Zdanění a daňová politika

Zdanění firem a daňové úniky (BEPS)

Autor diplomové práce: Bc. Marcel Rolák

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Leoš Vítek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Zdanění firem a daňové úniky (BEPS)“ jsem vypracoval samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označil a uvedl v přiloženém seznamu.

V …….. dne……

vlastnoruční podpis

Poděkování

Velice rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu své práce za pomoc a vedení při psaní diplomové práce a všem svým nejbližším a kolegům za podporu.

Abstrakt:

Výnosy z korporátní daně jsou v posledních letech ohrožovány agresivním daňovým plánováním nadnárodních korporací. Ty využívají celou řadu daňových úniků, které vedou k přesouvání zisků do daňových rájů. Pro odhadování dopadů profit shiftingu využívám metodu založenou na sledování přímých zahraničních investic plynoucích z daňových rájů a offshore finančních center do České republiky. Navazuji tak na práci Konference Organizace spojených národů o obchodu a rozvoji, která model poprvé představila ve svém Světovém investičním reportu za rok 2015. Na rozdíl od reportu zkoumám ale jednu zemi za delší časové období. Došel jsem k závěrům, že profit shifting má za následek v České republice ztrátu na výnosech korporátní daně v průměrné výši 6 % ročně. Dále jsem zjistil, že přesouvání zisků zasahuje v České republice nejvíce odvětví informačních technologií jako je vydávání softwaru a různých dalších licencí. Dopady těchto daňových úniků může zmírnit nová směrnice ATAD vydaná Evropskou komisí anebo akční plán BEPS od OECD, obou iniciativ se účastní i Česká republika.

Klíčová slova: eroze základu daně, přesouvání zisků, zdanění korporací, daň z příjmů právnických osob, BEPS, daňové úniky, přímé zahraniční investice, agresivní daňové plánovaní.

Abstract

Aggressive tax planning of multinational enterprises threatens corporate income tax revenues. Those enterprises use various tax avoidance schemes in order to shift their profits to tax havens. To measure the scale of profit shifting, I use a method based on stocks and flows of foreign direct investments from tax havens and offshore financial hubs to the Czech Republic. Inspired by the work of the United Nations Conference on Trade and Development, which introduces the model in their 2015 World Investment Report. Unlike the report, I estimated profit shifting in only one country for a longer period. I conclude that profit shifting results on average in a loss of 6 % on corporation tax revenues in the Czech Republic per year. I also found out that that information technology (such as software and various other licenses) is exploited the most by profit shifting in the Czech Republic. The effects of tax avoidance can be mitigated by the newly introduces ATAD directive issued by the European Commission or by the BEPS action plan, in which the Czech Republic takes a part.

Key words: base erosion, profit shifting, foreign direct investment, corporate income tax, tax avoidance, aggressive tax planning, BEPS.

Obsah

Úvod 7

1 Teorie zdanění firem a daňových úniků 8

1.1 Postavení korporátní daně 8

1.1.1 Výhody 9

1.1.2 Nevýhody 10

1.2 Vývoj 11

1.2.1 Výnos daně 12

1.2.2 Statutární sazba, základ daně, efektivní sazby 14

1.3 Daňové úniky 16

1.4.1 Současné postavení daňových úniků 16

1.4.2 Teorie daňových úniků 17

1.4.3 Obecný model daňových úniků 19

1.5 Stínová ekonomika 21

1.5.1 Metody měření stínové ekonomiky 22

1.5.1 Velikost stínové ekonomiky 25

1.6 Koordinace zdanění společností v OECD 27

1.7 Daňové ráje 29

1.7.1 Teorie daňových rájů 30

1.7.2 Daňové ráje dle Evropské komise 32

1.7 BEPS 36

1.7.1 Příklady daňových úniků v rámci BEPS 40

1.7.2 Double Irish Dutch sandwich 41

1.7.3 Iniciativa Evropské unie 42

2 Metody měření přesunu zisků a daňových úniků firem 44

2.1 Nesoulad mezi finanční a skutečnou ekonomickou aktivitou 45

2.2 Rozdílná ziskovost mezi největšími mezinárodními korporacemi 46

2.3 Přesun zisků pomocí nehmotného majetku 47
2.4 Shrnutí 48
3. Měření BEPS v ČR 49
3.1 Empirický výzkum a metodologie 49
3.1.1 Data 49
3.1.2 Výnosnost PZI 51
3.1.3 Indikátor offshore finančních center 52
3.2 Simulace přesouvání zisků v České republice 54
3.3 Výsledky 55
3.4 Návrh na další využití modelu 56
Závěr 59
Příloha č. 1: Seznam použité literatury a pramenů 60
Příloha č. 2: Seznam tabulek a grafů 62
Příloha č. 3: Kompletní seznam zemí spadajících do Offshore indikátoru 63
Příloha č. 4: Simulace daňové ztráty pomocí statutární a efektivní sazby (mld. Kč) 63
Příloha č. 5: Průmyslová odvětví v České republice zasažená BEPS v roce 2016 64

Úvod

V posledních letech se často diskutuje o tom, zdali mezinárodní společnosti platí svůj spravedlivý podíl na korporátní dani a zdali se zisk zdaňuje tam, kde se nachází jejich skutečná ekonomická aktivita a je tvořena hodnota. Mezi jeden ze způsobů, jak se mezinárodní korporace mohou vyhýbat dani, patří eroze základu daně a přesouvání zisků neboli tzv. BEPS. OECD odhaduje ztrátu plynoucí z přesouvání zisků na výnosy korporátní daně ve výši 100-240 miliard USD ročně. Kvantifikace přesouvání zisků patří ale mezi řešení kladoucí značné nároky, protože daňové úniky mohou nabývat mnoho podob. Mezinárodní korporace vytvářejí a využívají kreativní schémata, aby se vyhnula placení daní. Dostupnost dat a informací je navíc ze své podstaty limitována. Přesto OECD a další účastníci na poli mezinárodního zdanění vytvořili několik indikátorů a metod, jak měřit a odhadovat dopady BEPS na výnosy daně ze zisků společností.

Hlavním cílem této práce je změřit přesun zisků a erozi základu daně neboli tzv. base erosion a profit shifting v České republice. Jako další dílčí cíle jsem si zvolil: přiblížení problematiky daňových úniků a identifikaci daňových rájů v napojení na Českou republiku.

V první kapitole bude shrnuta teorie zdanění firem a daňových úniků. Nejprve se budu věnovat teoretickým aspektům, vývoji a současným trendům. Vysvětlím podstatu daňových úniků a šedé ekonomiky, která s danou problematikou úzce souvisí, a uvedu jejich příklady. Zaměřím se také na daňové ráje a jejich seznamy, které jsou předmětem mnoha sporů.

Konec první kapitoly a celá druhá kapitola jsou věnovány BEPS a především akci 11, která se zabývá indikátory a metodami měření BEPS. Provedu SWOT analýzu nejvíce používaných indikátorů. Na základě výsledků této analýzy vyberu nejvhodnější metodu pro měření BEPS v České republice.

V poslední kapitole se pokusím pomocí modelu přímých zahraničních investic změřit BEPS v České republice. Navazuji tak na práci Konference OSN o obchodu a rozvoji, která jako první model v roce 2015 představila. Představím konstrukci modelu a sestavování jednotlivých komponentů. Dopady přesunu zisků budu porovnávat jednak s výnosy korporátní daně, jednak s celkovými výnosy daňovými výnosy a podílem na HDP. Na závěr představím další možné využití tohoto modelu a zkusím odhadnout, jaká průmyslová odvětví využívají mezinárodní korporace při daňových únicích.

1 Teorie zdanění firem a daňových úniků

V první kapitole se nejprve zaměřím na teoretickou stránku korporátní daně a budu se snažit nalézt odpověď na otázku, proč je tato daň v současné době jedno z nejpropíranějších témat. S tím souvisí i problematika stínové ekonomiky. Závěr kapitoly tvoří část věnovaná reakci a činnostem mezinárodních organizací v boji proti daňovým únikům a daňovým rájům.

1.1 Postavení korporátní daně

Zdanění firem patří mezi nejvíce kontroverzní a nejdiskutovanější současná daňová témata, i když nedosahuje takových výnosů jako osobní důchodová daň. Průměrný podíl korporátní daně na všech daňových příjmech v zemích OECD v roce 2015 dosahoval necelých 9 %. Zhruba o trojnásobek méně než v případě průměrného podílu osobních daní, který činil 24 %. Přesto má korporátní daň své místo téměř ve všech ekonomikách světa a zajišťuje stabilní příjmy nejen ústředním ale i lokálním vládám. Hraje důležitou roli především pro rozvojové země, protože alternativní příjmové toky jsou v nich značně omezené.

Dle (Bird, 1996) se daním ze zisků korporací věnuje největší počet studií ze všech daní a patří tak mezi nejvíce prozkoumané typy. Už ale samotná existence korporátní daně vyvolá spory mezi ekonomy, politiky, expertními skupinami a podnikateli. Někteří z nich volají dokonce po jejím zrušení. Jedním z nich byl i laureát Nobelovy ceny za ekonomii (Vickrey, 1991) se svojí publikací „Daň ze zisků firem a jak se jí zbavit“"[1].

Na druhou stranu, najdou se i zastánci zdanění zisků firem. Skupina výzkumníků a aktivistů z uskupení The Justice Network[2] („TJN“), která se zabývá daňovými ráji, daňovou konkurencí a daňovými úniky, vydala publikaci (TJN, 2015) zabývající se 10 důvody na obranu korporátního zdanění.

Mezi jeden z hlavních argumentů proti korporátní dani patří skutečnost, že i když vyvolává značné administrativní náklady, tak přináší relativně malé příjmy do státních rozpočtů. Nastává tak otázka: Proč většina zemí zavedla a využívá korporátní daň? V následujících subkapitolách se proto budeme zabývat argumenty podporovatelů a odpůrců zdanění zisků společností.

[1] Volně přeloženo z anglického: „The Corporate Income Tax and How to Get Rid of It“.
[2] Mezinárodní nezávislá organizace založená v roce 2003, která se zabývá daňovými ráji, daňovou konkurencí a daňovými úniky.

1.1.1 Výhody

Nejčastěji uváděným argumentem pro existenci korporátní daně je, že daň může sloužit jako poplatek za veřejné služby a infrastrukturu (Deveraux a Sørensen, 2006). Veřejné výdaje na silnice, komunikační sítě anebo vzdělání zlepšují produktivitu a profitabilitu společností, proto korporátní daň lze považovat za cenu za tyto služby. Vláda může pomocí korporátní daně z pohledu efektivní alokace zdrojů mezi veřejným a soukromým sektorem, odradit společnosti od nadužívání veřejných statků. Na druhou stranu, je obtížné přesně určit vztah mezi tím, kolik společnost zaplatí na korporátní dani a hodnotou spotřebovaného veřejného statku. Lepší možností, jak zdanit veřejné služby, by bylo zdanit veřejné statky přímo. Nicméně, z praktických a politických důvodů zavést tyto speciální poplatky nemusí být pro vládu zrovna jednoduchý úkol. Dalo by se uvést, že pokud infrastruktura a ostatní veřejné investice nejsou plně ohodnoceny, tak zlepšují profitabilitu společnosti, která veřejné statky spotřebovává. Z těchto důvodů může korporátní daň sloužit jako nedokonalý substitut chybějících speciálních poplatků.

Obecný argument ve prospěch korporátní daně (Vítek, 2008 a Kubátová, 2015) vychází z toho, že společnost má právní subjektivitu a měla by tak podléhat dani stejně jako fyzická osoba. Společnost má navíc omezené ručení za závazky, proto by měla platit za tuto výhodu pomocí daně. Na druhou stranu, zde korporátní daň naráží na požadavek neutrality daně. Dle Kubátové pokud členové společnosti ručí celým svým majetkem, zdaňují se jako fyzické osoby (v českém prostředí v případě veřejné obchodní společnosti). Zisk se rozdělí mezi jednotlivé společníky a zdaní se daní z příjmů fyzických osob. Pokud se tyto daně podílí na rozhodování ve volbě podnikání, mají distorzní účinky.

Korporátní daň funguje jako zarážka proti jinak nezachyceným příjmům. Pomáhá zachytit obzvláště ty příjmy, které by jinak prošly u osobní důchodové daně. (Bird, 1996) uvádí jako příklad možné chování akcionářů v případě neexistence zdanění na úrovni společnosti. Z důvodu absence by měl akcionář silnou motivaci odložit zdanění pomocí zadrženého zisku, než aby si zisk nechal vyplatit jako dividendu.

Daň je vhodná pro hospodářskou politiku. (Kubátová, 2015) uvádí využití různých programů, které podporují domácí aktivity: výzkum a vývoj, ekologické aktivity nebo zvýhodňování různých regionů a odvětví. Vlády dosahují cílů těchto programů pomocí odečitatelných položek od základu daně (odpočty na vědu a výzkum), snížených sazeb (v České republice mají investiční fondy sníženou 5% sazbu) a slev na dani (různé investiční pobídky).

Vedle strukturální hospodářské politiky, lze korporátní daň využít ke stabilizační politice. V keynesiánské ekonomii působí daň jako automatický stabilizátor, který v období expanze zajišťuje vyšší příjmy do rozpočtů a zabraňuje tak přehřátí ekonomiky. Naopak v období krize odčerpává relativně méně a pomáhá tak ekonomiku dostat z recese. Daň ve funkci automatického stabilizátoru není tak silná, aby dokázala úplně zabránit ekonomickým výkyvům, pomáhá je ale oslabovat a obecně jsou vhodným doplněním diskrečních opatření.

Korporátní daň také umožnuje zdaňovat zahraniční vlastníky firem. Když ne osobní příjmy těchto vlastníku, tak alespoň zisky jejich podniků (Vítek, 2008).

1.1.2 Nevýhody

Mimo výše uvedených argumentů proti korporátní dani (distorzní účinky a obtížná kvantifikace využívání veřejných statků), patří mezi hlavní nedostatky daně skutečnost, že společnosti nemají vlastní platební schopnost a dokáží přesunout daň na jiné subjekty. Dle (Kubátová, 2015) nemusí být korporátní daň celá efektivně hrazena vlastníky společností, ale může být přesunuta do cen nebo na zaměstnance. Tyto následky mají větší dopad na méně movité obyvatelstvo, a proto jsou regresivní. Automaticky tak vyšší korporátní zdanění nemusí znamenat snížení příjmů bohatých vlastníků společností, ale ve výsledku může snížit důchody chudšímu obyvatelstvu.

Korporátní daň nezdaňuje ekonomický zisk spravedlivým a neutrálním způsobem (Vítek, 2008 a Kubátová, 2015). Problém souvisí s definicí zdanitelného zisku, ze kterého zdanění společností vychází. Cestu od zdanitelného zisku k základu daně tvoří dlouhá řada operací. Výsledný základ daně záleží na složitosti zákonů (množství slev a odečitatelných položek) a schopnosti daňových poradců se v nich orientovat. Výsledkem může být, že ze stejného zisku se zaplatí různá daň.

V následující tabulce můžeme vidět souhrn již zmíněných ale i dalších argumentů pro a proti dani ze zisku společností.

Tabulka 1: Souhrn argumentů podporovatelů a odpůrců

Argumenty PRO	Argumenty PROTI
Poplatek za veřejné služby a infrastrukturu	Přesun daně na jiné subjekty
Omezení ručení právnických osob	Problém „zdanitelného zisku“
Zarážka proti jinak nezachyceným příjmům	Distorzní
Automatický stabilizátor a využitá v hospodářské politice	Dvojí zdanění
Zdanění ekonomické renty	Obtížná kvantifikace využívání veřejných statků
Umožnuje zdanit zahraniční subjekty	

Zdroj: Kubátová (2015), Vítek (2008), Bird (1996), Deveraux a Sørensen (2006) - vlastní úprava

Korporátní daň využívá většina zemí na světě a to i přes existenci silných ekonomických argumentů proti zdanění zisků korporací, které vychází především z distorzních účinků této daně.

1.2 Vývoj

Daň ze zisků firem patří mezi historicky vůbec nejmladší daně v daňových systémech. Mladší z významnějších příjmových toků jsou pouze příspěvky na sociální pojištění (Vítek 2008). I přestože důchodová daň korporací nemá za sebou takový vývoj jako ostatní daně, tak patří mezi ty nejvíce rozšířené. Ze studie (PwC, 2018)[3] vyplývá, že ze 190 zkoumaných zemí na světě, jich systém korporátní daně využívá 180.

Korporátní daň navazuje na středověké výnosové daně (postihovaly například zisky z pozemků), které byly zpočátku ukládány fyzickým osobám (Kubátová, 2015). Protože účetnictví ještě nebylo zdaleka tak rozvinuté, využívaly se pro zdanění různé zástupné znaky. Jako příklad lze uvést daň z krbů nebo daň z oken.

[3] PwC společně spolu s Worldbank pořádají průzkum každoroční průzkum ohledně placení daní „Paying taxes“ od roku 2014.

Díky zdokonalení účetnictví, které bylo rozvíjeno spolu s manufakturní a tovární výrobou, byla první daň ze zisků společností zavedena v Prusku koncem 19. století, kde sazba dosahovala nejvýše 4 % (Kubátová, 2015).

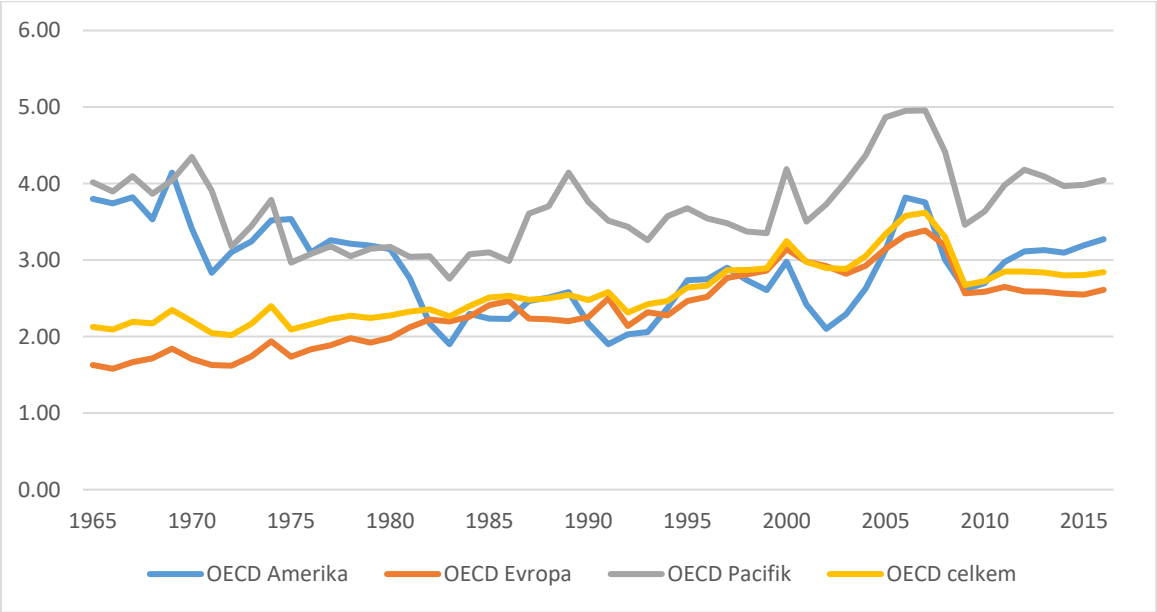
V České republice bylo zavedeno zdanění společností Bohm-Bawerkovou daňovou reformou v roce 1898. Daň se nazývala „daň z podniků veřejně účtujících" a její sazba byla lineární ve výši 10 %. Pro finanční instituce existovaly navíc přirážky (Vítek, 2008). Po velké finanční krizi v roce 2008, se ve vyspělých zemích stále častěji diskutovala otázka zdanění finančního sektoru. Bylo navrženo několik možností, jak zdanit finanční sektor. Nejvíce diskutovanými byly dvě možnosti: daň z finančních transakcí[4] a daň z finančních aktivit[5].

Pro zobrazení vývoje korporátní daně v zemích OECD využijeme následující ukazatele: daňovou kvótu, daňový mix, nominální a efektivní sazbu korporátní daně a porovnání základu daně.

1.2.1 Výnos daně

Z důvodů různé velikosti členských zemí by bylo zcela zřejmě nespravedlivé je srovnávat podle absolutní výše příjmů z korporátní daně. Existují dva praktické přístupy pro srovnání: měřit výnosy daně vůči HDP nebo celkovým daňovým příjmům.

Graf 1: Podíl daní ze zisku společností na HDP v zemích OECD (v %)[6]

[4] Financial Transactions Tax neboli „FTT"
[5] Financial Activities Tax neboli „FAT"
[6] Nevážený aritmetický průměr.

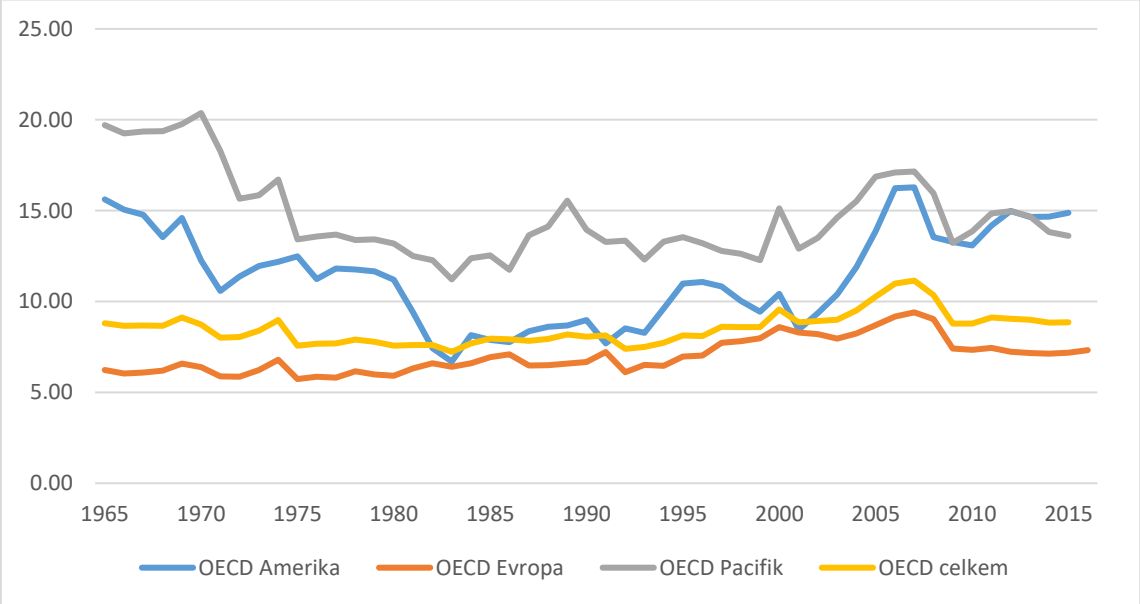
Zdroj: OECD (2018) - vlastní zpracování

Na grafu lze vidět v zemích OECD stabilitu výnosů z korporátní daně vůči HDP. Od roku 1965 výnosy, až na malé výjimky (období finanční krize v roce 2018, kdy došlo k poklesu) stabilní, nezaznamenaly větší výkyvy. Za celé sledované období v zemích OECD se podíly výnosů korporátní daně pohyboval mezi 2,1 % až 3,6 % na HDP.

Ve studii (Deveraux a Sørensen, 2006) porovnávali v zemích OECD vedle neváženého také vážený průměr. Autoři studie došli k závěrům, že za posledních 40 let zaznamenal nevážený průměr o něco větší nárůst než průměr vážený. V roce 2004 vážený průměr dosahoval 2,8 %, zatímco nevážený 3,7 %. Z porovnání obou průměrů vyplývá, že malé ekonomiky, které mají menší váhu při váženém průměru, jsou čím dál více závislý na příjmech z korporátní daně.

Následující graf zobrazuje vývoj podílu korporátní daně na celkových daňových příjmech, který měl v zemích OECD ke konci 20. století klesající tendenci. V současnosti dosahují příjmy ze zdanění společností necelých 10 %.

Graf 2: Podíl daní ze zisku společností na celkových daňových příjmech v zemích OECD (v %)[7]

Zdroj: OECD (2018), vlastní zpracování

Nejnižší podíl se nachází v evropských zemích, které dávají přednost zdanění osobních důchodů a nepřímým daním jako je DPH. Dá se očekávat, že tento trend bude pokračovat.

[7] Nevážený aritmetický průměr.

1.2.2 Statutární sazba, základ daně, efektivní sazby

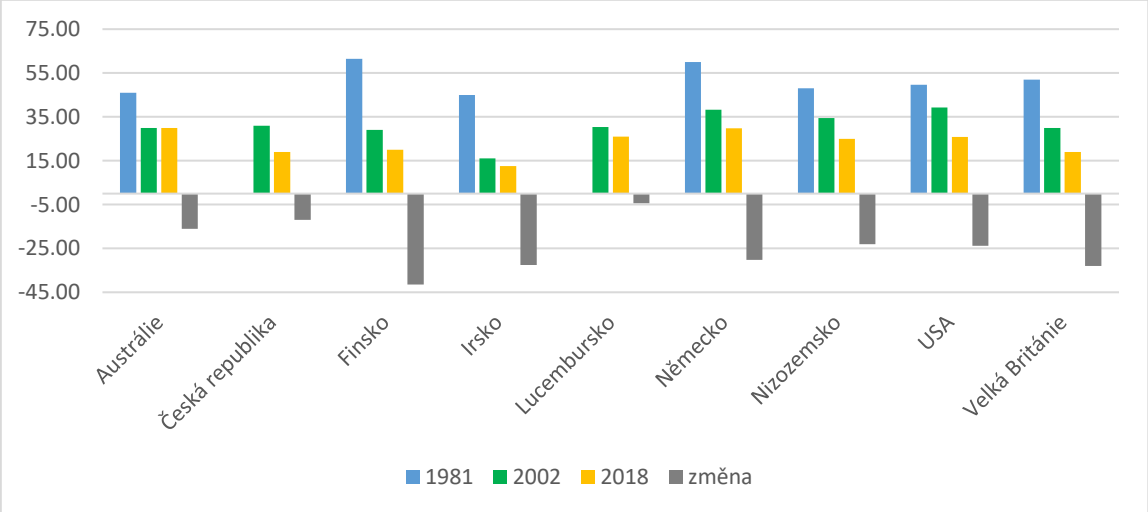
Pro komparaci daňové zatížení mezi zeměmi se používá několik ukazatelů. Jako základní a nejvíce využívaný ukazatel se bere statutární sazba. Pro podrobnější zkoumání se porovnají základy daně a efektivní daňové sazby.

Statutární sazba

Nejjednodušší metoda pro srovnání korporátního zdanění porovnává nominální sazby. Metoda se hojně využívá díky své jednoduchosti a dostupnosti údajů. Nicméně, i tato metoda má řadu komplikací, protože korporátní daň se může vybírat na více úrovních vlád[8] a její výnos tak náleží do více článků rozpočtové soustavy. Vlády navíc využívají dočasné nebo stálé doplňkové sazby a implementují různá daňová pravidla pro malé a střední podniky.

V následujícím grafu je zobrazen vývoj statutárních sazeb[9] ve vybraných zemích, který u všech ukazuje významné změny. Jako závěr můžeme vyvodit, že statutární sazby od roku 1981 do roku 2018 významně poklesly. Tento trend bude pravděpodobně pokračovat.[10] Zatímco některé státy byly vybrány spíše pro zobrazení mezinárodního srovnání, trojice států Irsko, Lucembursko a Nizozemsko byla vybrána záměrně. Tyto země jsou známy svým příznivým daňovým prostředím.

Graf 3: Statutární sazby korporátní daně ve vybraných zemí v roce 1981, 2002 a 2018[11]

Zdroj: OECD Tax database (2018), vlastní zpracování

[8] Tzv. sdílená daň
[9] Jedná se o kombinovanou statutární sazbu dle statistik OECD.
[10] Vyspělé země dávají čím dál větší důraz na nepřímé daně.
[11] Nedostupná data za Českou republiku a Lucembursko v roc 1982

Vysoká sazba ale nemusí nutně znamenat vysoký výnos, protože výnos také zaleží na daňovém základu. Tento fakt potvrzuje i graf, ze kterého lze vyvodit, že v posledních letech jsou výnosy na korporátní dani vůči HDP konstantní. Zatímco daňové sazby výrazně poklesly.

Základ daně

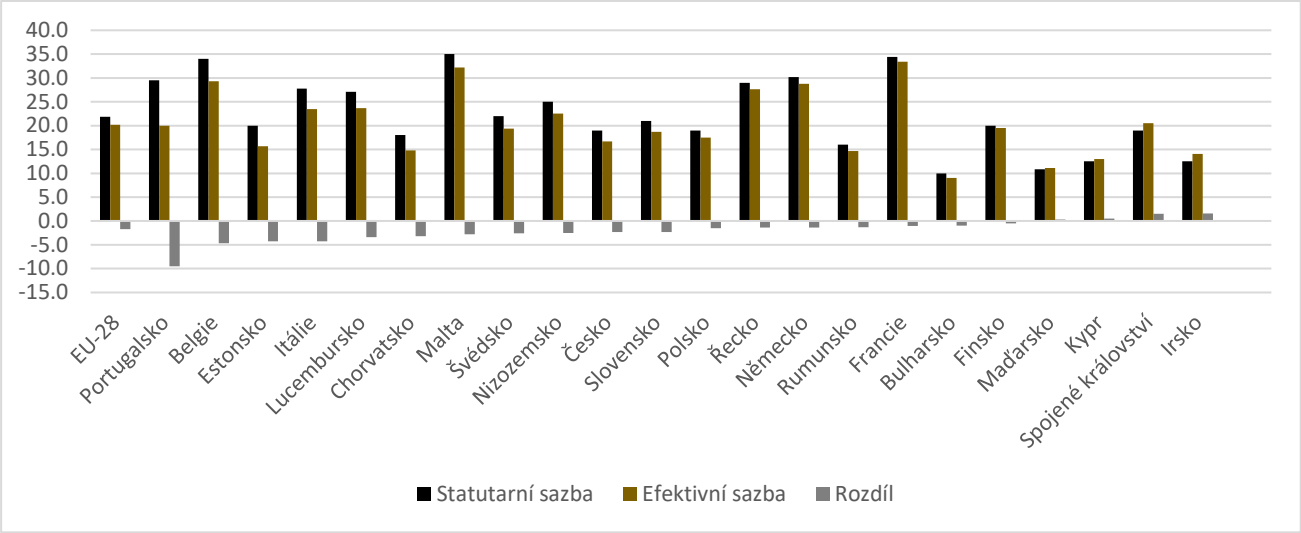
Ve studii[12] (Deveraux a Sørensen, 2006) došli k závěrům, že daňové základy byly mezi lety 1982 a 2004 rozšířeny (některé země zrušily odpočty na investice továren nebo zvýšily sazby v případě odpisů). Dopad rozšíření základu daně (snížení míry odpočtů) zmírnila nižší míra inflace. Pouze tři země Řecko, Portugalsko a Španělsko navýšily odpočty. Pokud porovnáme jejich současnou ekonomickou situaci, tak by se měly tyto země vydat spíše opačnou cestou. Např. Velká Británie a Irsko snížily ve sledovaném období míru odpočtů o třetinu.

Efektivní sazby

Hodnocení statutárních sazeb není ale objektivní, protože v sobě nezahrnuje v sobě konstrukční prvky daně, jako jsou daňové odpočty a slevy. Skutečná sazba korporátní daně se proto může od statutární sazby značně odlišovat. Pro srovnání daňového zatížení firem v různých zemích se proto zavedly efektivní daňové sazby[13]. Nejvíce využívané metody jsou mezní efektivní daňové sazby (METR) a průměrné efektivní daňové sazby (AETR). Jedná se o tzv. fiktivní ukazatele (Kubátová, 2011)[14]. METR měří rozdíl mezi požadovanou reálnou hrubou mírou výnosu před zdaněním a čistou reálnou mírou výnosu. AETR nám říká, zda se investorovi vyplatí investovat do dané oblasti nebo odvětví. Následující graf nám potvrzuje předpoklad, že statutární a efektní daňové sazby[15] se mohou měnit. Průměrný rozdíl mezi statutární a efektivní sazbou byl v EU v roce 2017 dva procentní body. Větší rozdíl než 4 % byl zaznamenán u Portugalska, Belgie, Estonska a Itálie. Zajímavé jsou státy Maďarsko a Kypr, které jsou některými studiemi považovány za offshore finanční centra, ve kterých není skoro žádný rozdíl mezi statutární a efektivní sazbou.

[12] Autoři zkoumali odpočty na kapitálové výdaje ve vybraných 19 zemí OECD v letech 1982-2004 pomocí současné diskontované hodnoty.
[13] Další využití mají při zjišťování distorzních daňových účinků a pro hodnocení dopadů daňových reforem (Kubátová, 2011).
[14] V odborné literatuře se můžeme setkat s pojmem daňový klín.
[15] Dále jen EDS

Graf 4: Porovnání efektivní[16] a statutární korporátní daňové sazby v EU v roce 2017

Zdroj: European Commission (2018)

Dle (Deveraux a Sørensen, 2006) byla METR mezi lety 1980-1990 relativně stabilní, poté ale začala až do současnosti pomalu klesat. Obdobný vývoj s o něco výraznějším poklesem zaznamenala i AETR, ve sledovaném období se hodnota pohybovala mezi 36-26 %. Hlavní příčiny jsou v obou případech stejné: nízká inflace a pokles statutárních sazeb.

1.3 Daňové úniky

Široká veřejnost se setkává s daňovými úniky díky intenzivnímu zájmu médií, spjatými především s dobře známými osobnostmi jako jsou herci, sportovci, umělci nebo politici. I když někteří z nich se chovají v rozporu se zákonem (v českém prostředí například fotbalista Jiří Sabou[17]), tak veřejnost bere jejich chování spíše jako zanedbatelný přestupek než daňový únik.

1.4.1 Současné postavení daňových úniků

Ve společnosti existuje jakési pochopení pro sportovce (především chování tenistů nebo jezdců Formule 1), kteří se vyhýbají daním ve své domovské zemi pomocí změny bydliště do Monaka nebo Švýcarska. Pokud opět zůstaneme v českém prostředí, tak příkladem může být Petra Kvitová nebo Tomáš Berdych, kteří si přesunuli své bydliště právě do Monaka. V kontrastu s nelegálními daňovými úniky, není ale změna rezidence v rozporu se zákonem a jedná se tak o možný způsob daňové optimalizace. Mezi tím, jaké praktiky jsou ještě na hranici

[16] AETR
[17] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie - C-276/12. Spor, který Jiří Sabou prohrál, byl ohledně fiktivních nákladů na zahraniční angažmá.

zákona a které už za hranou, se nachází těžko identifikovatelná hranice[18]. Výše zmíněné aktivity jsou provozovány v souladu se zákonem, nicméně na hranici legálnosti. Důležitou roli hraje také daňová morálka, která tvoří až 25 % příčin nárůstu stínové ekonomiky[19]. Nesrovnalosti a nejasnosti v zákonech jsou využívány za účelem získaní daňové výhody, kterou původně zákonodárci nezamýšleli při tvorbě dané legislativy. Tuto oblast mají v oblibě také auditoři, daňoví poradci a banky. Někteří z nich sami takové služby nabízejí (viz tzv. „Panamské listy" nebo „Dokumenty z ráje") a stali se tak jedněmi z nejvýznamnějších hráčů v oblasti vyhýbání se daním.

Daňové úniky se vyskytují rovněž u korporátního zdanění. Globalizace a internacionalizace umožnila mezinárodním společnostem přesouvat zisky do zemí s nízkými daněmi a snížit si tak svojí daňovou povinnost. Takové chování média často označují jako tzv. agresivní daňové plánování.

Mezinárodní společnosti Apple, Google, Starbucks, Fiat, Amazon nebo IKEA[20] jsou v posledních letech podrobeny rozsáhlým vyšetřováním. Mezi jeden z nejvíce diskutovaných problémů korporátního zdanění při mezinárodních debatách patří témata zaměřená na daňovou morálku, a zdali mezinárodní společnosti platí svůj tzv. spravedlivý podíl na daních. Dle (Farny a kolektiv autorů, 2015) více než polovina světových obchodních toků proudí přes daňové ráje. Samotné státy se svojí národní politikou jsou nicméně tváří v tvář daňovým rájům bezmocné. Proto se mezinárodní organizace OECD, EU nebo G20 snaží bojovat s daňovými úniky a představují nová opatření, směrnice, akční plány anebo se snaží jednotlivé státy donutit k efektivní výměně informací pomocí různých seznamů nespolupracujících zemí tzv. blacklistů.

1.4.2 Teorie daňových úniků

Na konci 60. let 20. století laureát Nobelovy ceny Gary Becker teorizoval jako první ekonomickou kriminalitu (Becker, 1968). Na základě jeho modelu pak o několik let později sestrojili (Allingham a Sandmo, 1972) ekonomický model daňových úniků. Tento model se zabýval daňovými úniky na dani z příjmů fyzických osob, v té době se jednalo o hlavní příjem rozvinutých zemí. Podle autorů, úroveň daňových úniků závisý na pravděpodobnosti odhalení a výši pokuty v případě odhalení.

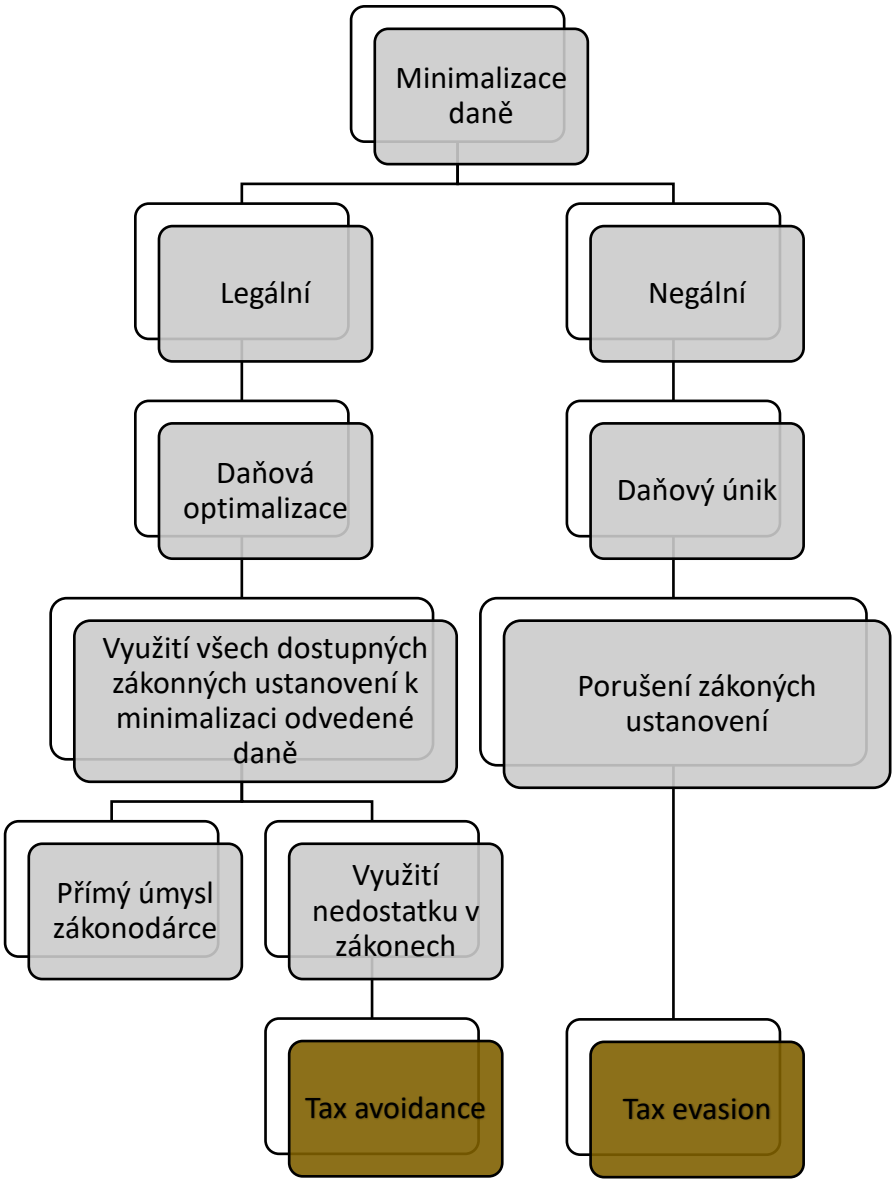
[18] Například nejnovější případy v nakupování povolenek na parkování v Praze (tzv. modré zóny), kdy některé firmy nabízejí zřízení bydliště v Praze tak, aby i mimo pražský obyvatelé dosáhli na levnější parkovné. Dle primátora pro Prahu 2 to zatím nezákonné není.
[19] Průměr z 12 zkoumaných studií (Scheider a Williams, 2013).
[20] http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-663_en.htm [online]. [cit. 30.3.2018].

Ačkoliv se s pojmem „daňový únik“ můžeme setkat jak v odborném, tak v běžném tisku, není jeho definice přesně vymezena. Dle (Široký a kolektiv, 2008) se dají za daňový únik považovat nelegální aktivity v rozporu s daňovými zákony, ale také snaha o minimalizaci daně pomocí veškerých cest v souladu se zákonem, i když to často bývá v rozporu s původním úmyslem zákonodárců.

V zahraniční odborné literatuře se daňové úniky rozdělují na „tax avoidance“ a „tax evasion“. Ze slovníků daňových pojmů OECD vyplývá, že rozdíl lze najít v legálnosti provozovaných aktivit. Tax evasion[21] (daňový únik, podvod) slovník OECD charakterizuje následovně: *„Těžko definovatelný termín, který obecně znamená nelegální praktiky, kdy je daňová povinnost skrytá nebo ignorovaná. Tj. daňový subjekt zaplatí na dani méně než je dle zákona povinen zaplatit kvůli skrývání příjmů nebo informací před daňovým úřadem“*. Zatímco Tax avoidance (vyhýbání se placení daní, optimalizace daně) definuje glosář jako: *„Těžko definovatelný termín, který je obecně používán pro aktivity daňového subjektu, které vedou ke snížení daňové povinnosti a ačkoliv mohou být tyto aktivity striktně podle zákona, jsou většinou v rozporu se zamýšleným účelem zákonných úprav“.* Stručný přehled o tom, co lze považovat za legální a nelegální daňový únik, je zobrazen v následující tabulce.

[21] V anglické literatuře se můžeme setkat ještě se slovem Tax fraud.

Tabulka 1: Tax avoidance vs Tax evasion

Zdroj: autor

1.4.3 Obecný model daňových úniků

Daňové úniky mohou nabírat mnoho podob, a proto je obtížné představit jednu kompletní obecnou analýzu, která by se zabývala všemi typy daňových úniků. Tento problém si uvědomovali (Allingham a Sandmo, 1972), a proto ve svém modelu analyzovali chování daňového poplatníka ve smyslu úmyslného podhodnocování daňové povinnosti. Dle jejich modelu se při rozhodování zdali přiznat skutečnou výši daně rozhodujeme v nejistotě. Adresují daňový únik jako hazard. Autoři modelu vychází z předpokladu, že pokud nevykážeme daňovému úřadu skutečnou výši daně, automaticky to neznamená, že přijde odpověď v podobě

sankce. Daňový poplatník se rozhoduje mezi dvěma hlavními strategiemi: (1) Může přiznat svůj skutečný příjem. (2) Může vykázat méně než svůj skutečný příjem. Pokud si vybere druhou strategii, jeho odměna za riziko se bude odvíjet od toho, zdali bude nebo nebude kontrolován daňovým úřadem. Pokud nebude a využije (2) strategii, bude na tom zřetelně lépe, než kdyby si vybral (1) strategii. Pokud ale bude vyšetřován, tak si pohorší. Rozhodnutí pro vybrání strategie není proto vůbec jednoduché. Autoři využívají Von Neumann-Morgensternovu užitkovou funkci při rozhodování za rizika[22]. Model má značná zjednodušení, na která upozorňují samotní autoři - model ignoruje některé prvky nejistoty (např. možnost vězení nebo neznalost výše pokuty z pohledu poplatníka). Na druhou stranu model zahrnuje promněnou, která zobrazuje možnou ztrátu reputace ve společnosti.

I přesto, že se jedná o hodně zjednodušený model, tak nepřináší žádné jasné výsledky mezi skutečným příjmem a běžnou daňovou sazbou. V případě parametrů modelu, pravděpodobnosti kontroly a sazby pokuty mohou být ale vyvozeny jednoznačné závěry. Druhý parametr mají daňové autority přímo pod kontrolou, u prvního mohou nepřímo kontrolovat výši a efektivnost výdajů na odhalení daňových úniků. Model implikuje, že tyto dva politické nástroje jsou si navzájem substituty. Zatímco očekávaný daňový výnos bude klesat s poklesem pravděpodobnosti kontroly, ztráta v rozpočtu pak může být kompenzována velikostí sazby pokuty.

Vedle pravděpodobnosti odhalení daňového úniku a případné výše trestu, hrají ale z pohledu poplatníka důležitou roli i další faktory. Záleží také na prostředí, ve kterém se poplatník nachází a na dalších vzájemných vztazích - především mezi poplatníkem a státem. Důvěra a postavení státu ve společnosti patří mezi podstatné faktory. Rozsáhlá korupce či nestabilní a složitý daňový systém může vytvářet příznivé prostředí pro daňové úniky. Z pohledu poplatníka hrají důležitou roli i míra daňové zátěže a asymetrie informací.

Asymetrií informací trpí i daňová správa. Dle (Široký a kolektiv, 2008) stát z těchto důvodů sahá spíše k represi místo snahy o zlepšení komunikace mezi oběma subjekty.

Daňový subjekt využívá výše zmíněné nestandardní nástroje, aby se přesunul do stínové ekonomiky a schoval tak své příjmy před daňovými úřady.

[22] Vychází z předpokladu, že daňový subjekt je averzní vůči riziku.

1.5 Stínová ekonomika

Definovat přesně stínovou ekonomiku (v literatuře se setkáme s celou řadou obdobných názvů: šedá, paralelní, neoficiální, černá, skrytá nebo neformální)[23] není jednoduché, protože se neustále vyvíjí a přizpůsobuje změnám ve zdanění a regulaci. Neexistuje ani jednotná definice. V literatuře se nejčastěji objevuje definice přiřazující stínovou ekonomiku k oficiálně měřenému hrubému národnímu produktu (dále HNP). Stínová ekonomika zahrnuje všechny současné produkční nezaznamenané aktivity (tj. přidávající hodnotu), které by za normálních okolností byly součástí oficiálního HNP.

Stínovou ekonomiku lze přirozeně jen těžce změřit, protože subjekty angažované v šedé ekonomice chtějí zůstat skryty. Požadavky na informace ohledně šedé ekonomiky jsou motivovány politickými a ekonomickými důvody. Většina zemí se snaží o kontrolu šedé ekonomiky z následujících důvodů (Frey a Schneider, 2000):

- Prosperující paralelní ekonomika zkresluje oficiální statistiky (např. nezaměstnanost nebo spotřebu). Politiky a programy založené na těchto ukazatelích mohou tak být nevhodné a nefunkční.
- Růst šedé ekonomiky může být podnětem pro destruktivní cyklus. Transakce v šedé ekonomice se vyhýbají zdanění, daňové příjmy tak nedosahují výše, jaké by jinak měly. Vláda může následně ve snaze o kompenzaci příjmů navýšit daňové sazby, které ještě více prohloubí šedou ekonomiku, čímž zhorší rozpočtové omezení vlády.[24]
- Rostoucí stínová ekonomika může dávat silné podněty pro přetažení domácích a zahraničních pracovníků z formální ekonomiky.

V posledních letech se šedou ekonomikou zabývá celá řada studií. Nejaktuálnější studii vydalo IMF na začátku roku 2018. Tato studie zkoumá stínové ekonomiky ve 158 zemích světa za posledních 25 let. Dle makroekonomických a mikroekonomických studií např. (Frey a Schnieder, 2000, Dell'Anno, 2003, Kucera and Roncolato, 2008, Medina a Schneider, 2018), založených na dostupných datech z několika zemí, ovlivňuje velikost a růst stínové ekonomiky celkem 13 příčin a indikátorů: výše daňového břemena, platby na sociální pojištění, kvalita státní správy a korupce, regulace, daňová morálka, nezaměstnanost, zastrašovací politika,

[23] Angl. hidden economy, gray economy, black economy, lack economy, cash economy nebo informal economy
[24] Na druhou stranu, stínová ekonomika může mít i pozitivní účinky na oficiální ekonomiku. Dle odhadů dvě třetiny příjmů ze stínové ekonomiky jsou okamžitě utraceny v oficiální ekonomice.

služby veřejného sektoru anebo využívání hotovosti. Většina faktorů koresponduje s praktikami pro daňové úniky.

Daňový režim a sociální pojištění[25] zdražují práci a jsou proto hlavními faktory, které řídí růst stínové ekonomiky. Jejich podíl dle (Scheider a Williams, 2013) tvoří až 38 % na šedé ekonomice. Jsou tedy společně s daňovou morálkou hlavními hnacími silami stínové ekonomiky.

Čím větší je rozdíl mezi cenou práce v oficiální ekonomice a ziskem po zdanění z práce, tím větší je snaha zaměstnanců a zaměstnavatelů se tomuto rozdílu vyhnout a přesunout se do šedé ekonomiky. Vztah hotovosti a šedé ekonomiky vychází z předpokladu, že stínové transakce jsou prováděny pouze hotově. Nárůst stínové ekonomiky tak zvýší poptávku po hotovosti. Vliv nezaměstnanosti na velikost šedé ekonomiky - čím větší je míra nezaměstnanosti, tím větší je pravděpodobnost zaměstnání ve stínové ekonomice (obdobně pro samostatně výdělečnou činnost).

1.5.1 Metody měření stínové ekonomiky

V případě měření stínové ekonomiky existuje celá řada metod. Nelze ale považovat žádnou z nich za nejlepší, každá má své slabé a silné stránky a přináší jiné pohledy a výsledky. Hlavní důraz se obecně klade na velikost šedé ekonomiky vůči HDP, relativní velikost oproti ostatním státům a na vývoj v čase. Metody měření lze rozdělit na přímé a nepřímé. Aby měření bylo co nejpřesnější, je doporučováno využít co nejvíce metod.

Přímé metody

Přímé metody měří stínovou ekonomiku z mikroekonomického hlediska - z pohledu firem a jejich zaměstnanců. V následující tabulce se nachází nejčastěji využívané přímé metody.

[25] Průměr z 12 zkoumaných studií (Scheider a Williams, 2013).

Tabulka 2: Příklady přímých metod měření stínové ekonomiky

Přímé metody	Charakteristika
Výběrové šetření	Odhaduje velikost stínové ekonomiky na základě dat z dotazníku.
Daňová kontrola	Odhad vychází z daňových kontrol, které se zaměřují na nevykázané zdanitelné příjmy.

Zdroj: autor, Medina a Schneider (2018) a Fassman (2007)

V případě výběrového šetření jsou v rámci dotazníku vybrány reprezentativní vzorky a zkoumá se veřejný pohled na stínovou ekonomiku. Obě přímé metody vedou ale pouze k přibližným odhadům z důvodů nedostatku dat a relevance poskytnutých informací. Samotní aktéři budou těžko ohlašovat svoje nezákonné praktiky. Nedokáží také poskytnout odhad rozvoje a růstu stínových ekonomik za delší časový úsek. Přímé metody by měly tvořit doplněk k některé z nepřímých metod. Na druhou stranu, mohou poskytnout poměrně přesné informace ohledně aktivit ve stínové ekonomice a strukturu subjektů, které využívají šedou ekonomiku.

Nepřímé metody

Nepřímé metody využívají převážně makroekonomické ukazatele. Můžeme je rozřadit do šesti základních skupin, které jsou zobrazené v následující tabulce. Metody pochází od různých autorů. Základním problémem nepřímých metod je nutnost stanovení tzv. základního roku, ve kterém neexistuje šedá ekonomika. Pouze poté lze přiřadit stínové ekonomice existenci a nárůst rozdílů a nesrovnalostí.

Jednu z nejstarších metod představili (Cagan, 1958) a (Tanzi, 1983) a ta vychází z přístupu poptávky po hotovosti. Cagan a Tanzi předpokládali, že subjekty ve stínové ekonomice využívají pouze hotovostních transakcí, protože tyto transakce nezanechávají těžko auditované stopy. Proto nárůst ve velikosti šedé ekonomiky by měl za následek růst poptávky po penězích.

Tabulka 3: Příklady nepřímých metod měření stínové ekonomiky

Nepřímé metody	Charakteristika
Statistika národních účtů	Odhaduje velikost šedé ekonomiky na základě rozdílu mezi příjmy a výdaji v národních účtech nebo individuálních údajů.
Trh práce	Odhaduje růst šedé ekonomiky na základě poklesu účasti na trhu práce v oficiální ekonomice. Předpokládá, že pracovní síla má konstantní míru účasti.
Monetární metoda	Využívá data z celkového objemu monetárních transakcí v ekonomice za účelem vypočítání nominálního (oficiálního a neoficiálního) HDP. Následně odhaduje velikost stínové ekonomiky na základě odečtení oficiálně naměřeného HDP od celkového nominálního HDP.
Poptávka po penězích	Odhaduje velikost stínové ekonomiky z poptávky po hotovosti. Předpokládá, že stínové transakce jsou prováděny pouze hotově. Nárůst stínové ekonomiky tak zvýší poptávku po hotovosti.
Input ve fyzických jednotkách - tzv. Kaufmannova metoda, která se věnuje spotřebě elektřiny	Odhaduje růst šedé ekonomiky ze spotřeby elektřiny za předpokladu, že spotřeba elektřiny je nejlepší fyzický indikátor celkové ekonomické aktivity. Následně se odečte míra růstu oficiálního HDP od míry růstu spotřeby elektřiny a tento rozdíl se přiřadí růstu šedé ekonomiky.
Modelování	Odhaduje velikost stínové ekonomiky jako funkci sledovaných proměnných, o kterých se předpokládá, že ovlivňují stínovou ekonomiku - např. daňové zatížení, administrativní zatížení a proměnných, kde stínové aktivity zanechávají stopu - hotovost, nezaměstnanost, oficiální pracovní hodiny, atp.

Zdroj: Cagan (1958), Feige (1979), Kaufmann a Kaliberda (1996), Medina a Schneider (2018), Tanzi (1983), vlastní zpracování

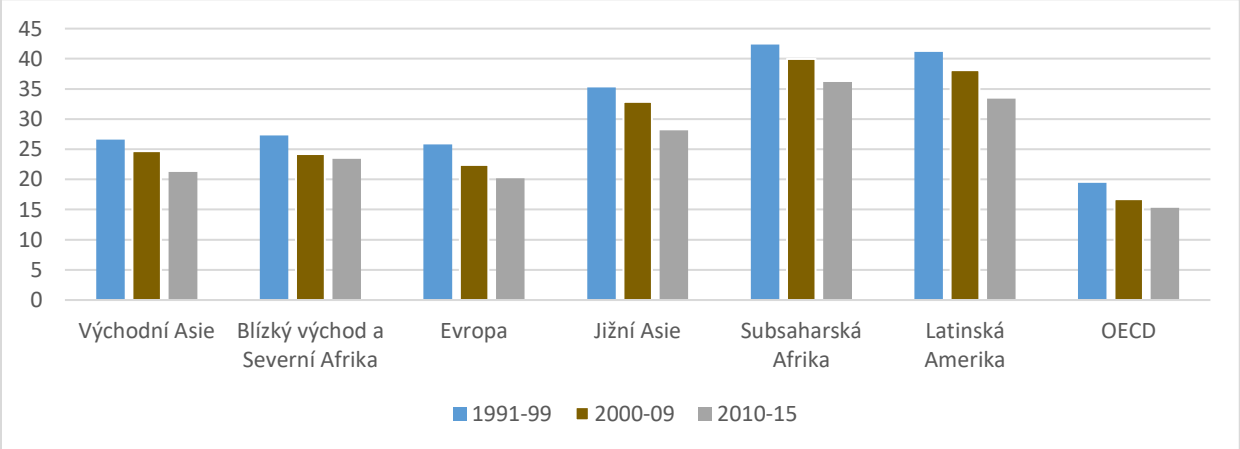
Metoda poptávky po penězích patří mezi nejrozšířenější i přes některé základní nedostatky (Medina a Schneider, 2018): ne všechny transakce ve stínové ekonomice musejí být hotovostně nebo lze jen obtížně předpokládat stejnou rychlost oběhu peněz v obou ekonomikách.

Jako nejlepší a nejvíce využívaná metoda (s různými modifikacemi) se jeví modelování. Většina předešlých metod vychází pouze z jednoho ukazatele a jedné příčiny, které zastřešují všechny efekty paralelní ekonomiky. Nejvíce používaný model je tzv. MIMIC[26], který využívá současně několik příčin (daňové zatížení) a velké množství ukazatelů (nezaměstnanost) stínové ekonomiky. Pracuje také s velkým množstvím dat, která ale občas nejsou dostupná (především v rozvojových zemích).

1.5.1 Velikost stínové ekonomiky

V následujícím grafu můžeme vidět vývoj stínové ekonomiky rozdělený na jednotlivé regiony[27]. Zatímco země OECD dosahují nejnižšího podílu stínové ekonomiky na HDP s hodnotami pod 20 %, regiony Latinská Amerika a Subsaharská Afrika dosahují ve sledovaném období nejvyššího podílu více než 36 %. Ve všech regionech ale došlo k poklesu stínové ekonomiky mezi roky 1991 a 2015, kdy průměrný pokles byl 5,3 %.

Graf 5: Stínová ekonomika v regionech (průměr, procento HDP) 1991-2015[28]

Zdroj: Medina a Schneider (2018)

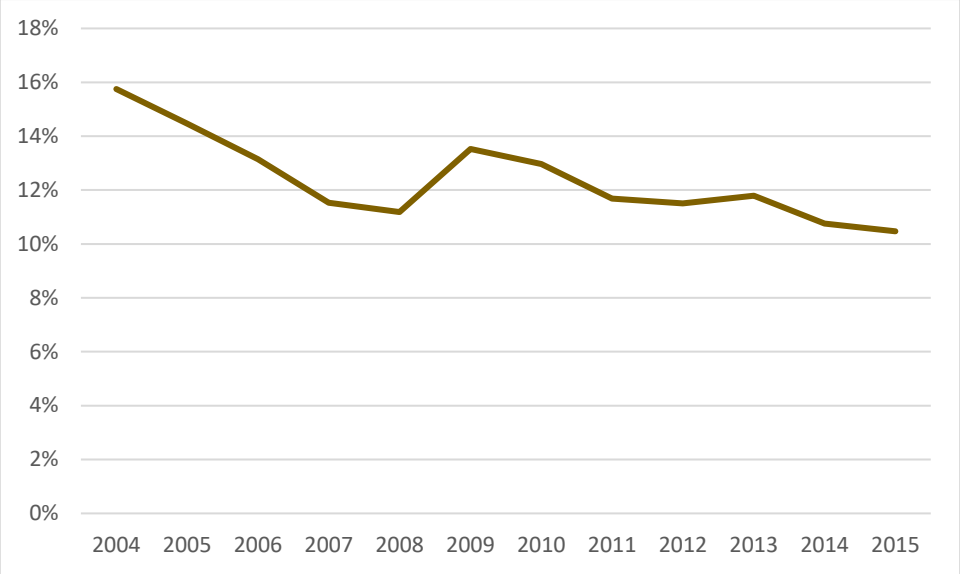
V případě jednotlivých zemí má nejrozsáhlejší stínovou ekonomiku trio Zimbabwe 60.6 % na HDP, Bolívie 62.3 % a Gruzie 64.9 %. Naopak nejmenší stínové ekonomiky dle modelu

[26] Z angl. Multiple Indicators, Multiple Causes.
[27] Státy jako Jordánsko, Libanon nebo Turecko byly zasaženy velkou migrační vlnou, a proto může být stínová ekonomik v některých regionech podhodnocena.
[28] Stínová ekonomika byla vypočítána na základě modelu MIMIC.

MIMIC (Medina a Schneider, 2018) jsou Rakousko 8.9 %, Spojené státy 8.3 % a Švýcarsko se 7.2 %. Ze studie také vyplývá, že státy s vyššími příjmy mají nejmenší šedou ekonomiku a státy s nižšími příjmy naopak největší šedou ekonomiku.

Pokud se podíváme pouze na Českou republiku, tak velikostně patří její stínová ekonomika mezi ty nejmenší. V roce 2015 byl podíl šedé ekonomiky 10,5 %. Průměr všech 158 zkoumaných zemí byl 31,9 %.

Graf 6: Stínová ekonomika vůči HDP v České republice mezi roky 2004-2015

Zdroj: Medina a Schneider (2018), vlastní zpracování

Z grafu vyplývá, že až na období velké finanční krize, stínová ekonomika má v České republice klesající tendenci. Zajímavé bude sledovat, jak se projeví na velikosti šedé ekonomiky nejnovější opatření naší vlády Kontrolní hlášení a Elektronická evidence tržeb, které byly implementovány za účelem snížení šedé ekonomiky.

Stínová ekonomika může mít na daňové příjmy skutečně velký dopad. Dle studie (Frunza, 2017), která hodnotí vliv stínové ekonomiky na DPH mezeru[29] v EU. Velká Británie, Německo, Francie a Itálie ztratily na inkasu DPH více než 66 % kvůli stínové ekonomice.

V závěru kapitoly si představíme některá doporučení pro tvůrce politik od (Frey a Schnieder, 2000):

- I velké snížení daňových sazeb nemusí v zásadě snížit stínovou ekonomiku, ale může ji alespoň stabilizovat.

[29] Rozdíl mezi skutečným a teoretickým inkasem DPH.

- Mezní daňové sazby jsou pro rozhodnutí daňového subjektu zdali pracovat v šedé ekonomice důležitější než průměrné daňové sazby. Nahrazování přímých daní nepřímými nebude mít pravděpodobně vliv na dodržování daňových předpisů.
- Častější daňové kontroly a vyšší pokuty za daňové úniky můžou snížit velikost šedé ekonomiky.
- Vlády by měly dávat větší důraz na legalizaci některých stínových ekonomických aktivit, např. liberalizaci trhu práce.
- Reformy, které snižují přespřílišnou regulaci a dělají ekonomickou soutěž více přístupnou, snižují podněty ke korupci a povzbuzuji firmy pro vstup do oficiální ekonomiky.
- Vlády by měly dávat větší důraz spíše na menší počet opatření a jejich striktní dodržování, než na zvyšující se počet regulací.

Zajímavé je druhé doporučení, které se nachází v rozporu s obecným tvrzením, že nepřímé daně jsou pro poplatníka přijatelnějšími, protože si např. zvýšení DPH tolik neuvědomuje jako v případě daně z příjmů.

1.6 Koordinace zdanění společností v OECD

Základní strukturu současným mezinárodním systémům dala už ve 20. letech 20. století Společnost národů (na jejíchž principech vznikla Organizace spojených národů). Z její práce vznikly daňové principy, tak jak je známe dnes: zdanění v zemi rezidence, stálá provozovna, metody pro zamezení dvojímu zdanění a další. Nicméně, dle (Ault, 2013) byly tyto principy vyvíjeny jednostranně. Už zpočátku si autoři vzorové smlouvy[30] uvědomovali nutnost se věnovat otázkám souvisejícím s nelegálními daňovými úniky a dvojím zdaněním. Cílem autorů bylo, aby vzorová smlouva pomáhala státům vstoupit do vzájemného stavu, který zajistí, že poplatníkův stejný příjem nebude zdaněn dalšími různými státy a navíc, je stejně tak žádoucí, aby určitý příjem unikl zdanění. Tvrzení od (Ault, 2013) potvrzuje požadavek ze studie Expertní komise Společnosti národů na daňové úniky a dvojí zdanění: *„Základní a nezpochybnitelný princip fiskální spravedlnosti vyžaduje, aby experti navrhli takové schéma, podle něhož budou všechny příjmy zdaněny jednou a pouze jednou“*. V následujících letech byl

[30] První vzory smluv o zamezení dvojího zdanění představila Společnost národů v Ženevě v roce 1928. Přesto první současná bilaterální daňová smlouva byla podepsána mezi Rakousko-Uherskem a Maďarskem už v roce 1899.

dle (Ault, 2013) kladen větší důraz na úlevy v rámci dvojího zdanění, než na problematiku dvojího nezdanění.

V roce 1963 vydala OECD jeden z nejznámějších a nedůležitějších dokumentů v mezinárodní daňové oblasti tzv. Modelovou smlouvou o zamezení dvojímu zdanění. Modelová smlouva obsahuje 31 článků a společně s jejím Komentářem představuje podrobný návod, jak postupovat v případě sjednávaní mezinárodních smluv tykajících se daně z příjmů a majetku. Z pohledu korporátní daně má Modelová smlouva zejména přínos tím, že poprvé definuje „arm's length principle" neboli pravidlo tržního odstupu, které stanovuje, jak mají spojené osoby postupovat v případě nastavení cen mezi sebou (neboli převodní ceny). Převodní ceny patří mezi nejdiskutovanější daňová témata současnosti, a proto se jim budeme podrobněji věnovat v následujících kapitolách.

V roce 1997 doporučilo OECD používat členským zemím daňové identifikační číslo v mezinárodním kontextu. Hlavním bodem doporučení bylo, aby se stát, ze kterého plyne zdroj příjmu, dostal k daňovému identifikačnímu číslu daňového nerezidenta (OECD, 1997). V případě identifikace daňového nerezidenta by měl pak například členský stát jako odměnu snížit sazbu srážkové daně, která by za normálních okolností byla v plné výši.[31]

OECD problém dvojího nezdanění výrazněji adresuje poprvé v roce 1998 vydáním reportu věnujícímu se škodlivé daňové konkurenci (OECD, 1998). Mění se tak výrazněji směr mezinárodní spolupráce ze zamezení dvojího zdanění na princip dvojího nezdanění. Report přímo nebo nepřímo upozorňuje na tři problémy související s dvojím nezdaněním a se sníženým nebo minimálním zdaněním: legální a nelegální daňové úniky, daňové subvence a soutěžení v daňové oblasti. V reportu se také objevují definice daňových rájů a škodlivých daňových preferenčních režimů.

Už řadu let se OECD snaží zlepšit mezinárodní daňovou spolupráci mezi členskými státy zahrnující lepší výměnu informací a transparentnost v boji proti daňovým únikům. Právě report z roku 1998 identifikoval nedostatek efektivní výměny informací jako jeden z hlavních faktorů způsobujících škodlivou daňovou konkurenci. Z těchto důvodů vydalo (OECD, 2002) vzorovou dohodu o výměně informací v daňových záležitostech. Dohoda obsahuje standardy efektivní výměny informací a dva vzory bilaterálních smluv.[32]

[31] Například v České republice přinesla od 1.1.2013 novelizace ZDP zákonem č. 500/2012 Sb. zvýšenou sazbu pro srážkovou daň ve výši 35 % pro nerezidenty s jejichž zeměmi nemá Česká republika platnou a účinnou mezinárodní smlouvu nebo dohodu o výměně informací v daňových záležitostech pro oblast daní z příjmů.
[32] Dohoda o výměně informací v daňových záležitostech (angl. TIEA - Tax Information Exchange Agreement).

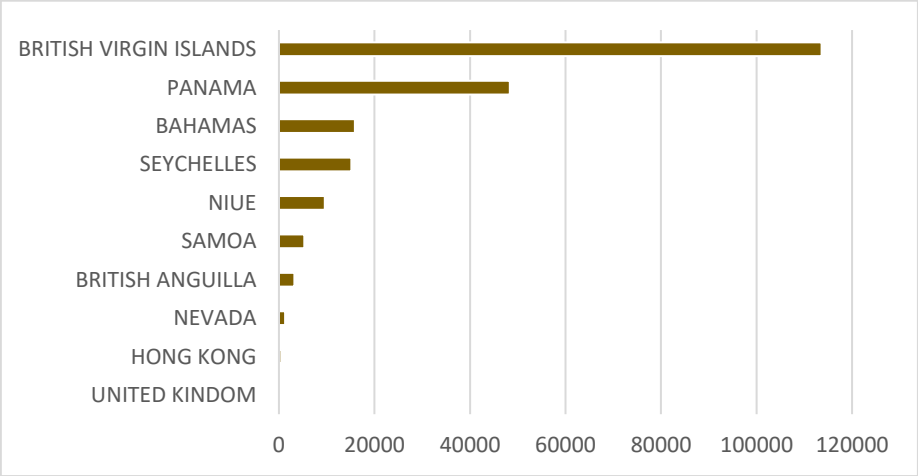
Jednou z největších iniciativ OECD, která řeší problematiku dvojího nezdanění a především legálních daňových úniků (tax avoidance), je projekt z roku 2013 proti erozi základu daně a přesouvání zisku (dále jen „BEPS“)[33], který iniciovala skupina G20[34] v roce 2012. Právě BEPS a jeho metodika je hlavním předmětem této diplomové práce. Problematice BEPS a daňových rájů se proto budeme věnovat více v následujících kapitolách.

1.7 Daňové ráje

Daňové ráje se dostávají v posledních letech do povědomí veřejnosti především kvůli mezinárodním skandálům. Jedním z největších skandálů z poslední doby jsou „Panamské dokumenty“[35], kdy došlo v roce 2015 k úniku obrovského množství dokumentů z panamské společnosti Mossack Fonseca, která se specializuje na právní a korporátní služby. Dokumenty byly zveřejněny Mezinárodním konsorciem investigativních novinářů[36] a obsahují údaje o více než 214 488 offshore společnostech (v dokumentech byly zveřejněny i různé fondy a nadace).[37]

Uniklá data obsahují údaje, jako jsou emaily, finanční výkazy, pasy a korporátní záznamy, které odhalují praktiky a vlastníky bankovních účtů. Jedná se o nadnárodní společnosti, ale i fyzické osoby (na seznamu se vyskytují i přední političtí představitele), které využívaly 21 offshore jurisdikcí (ICJ, 2018). Jedná se například o Nevadu, Hong Kong nebo Britské Panenské ostrovy, další dotčené státy můžeme vidět v následujícím grafu.

Graf 7: Přehled zemí s největším počtem založených společností objevujících se v Panama Papers

Zdroj: International Consortium of Investigative Journalists (2017)

[33] Zkratka odvozená z anglického Base erosion and profit shifting.
[34] Skupina největších ekonomik světa představovaná ministry financí a guvernéry centrálních bank.
[35] Anglicky: Panama papers
[36] Anglicky: The International Consortium of Investigative Journalists; ICIJ
[37] Dostupné z http://www.bbc.com/news/business-35943740 [online]. [cit. 22.04.2018].

Samotné využívání offshore center není nelegální a jedná se o legitimní cestu k daňové optimalizaci. Na druhou stranu, je potřeba zvážit myšlenku, jestli legální znamená automaticky morálně správný. Využívání offshore center především kritizují politici a široká veřejnost. Nicméně, i přesto se při vyšetřování zjistilo, že klienti Monssack Fonseca využívali těchto offshore center také k praní špinavých peněz, vyhýbání se sankcím a daňovým únikům.[38]

V roce 2017 došlo k novému podobnému úniku informací, kterému se říká „Dokumenty z ráje"[39]. Jedná se o stejný princip jako v případě Panamských dokumentů. Mezi uniklými dokumenty se vyskytují také powerpointové prezentace s různými schématy legálních daňových úniků. Nové odhalení offshore finančních center spustilo celou řadu daňových vyšetřování po celém světě - od Holandska, přes Vietnam, až po Nový Zéland.[40] Na seznamu uniklých dokumentů se objevily nadnárodní společnosti (např. Apple, Nike nebo Uber).[41] Dokumenty z ráje také upozornily na jedno z největších offshore center Mauritius, kterému se přezdívá „finanční brána do Afriky". Mauritius dle (ICIJ, 2017) pomocí kontroverzních daňových smluv s ostatními zeměmi pomáhá nadnárodním společnost ostře zredukovat daňové sazby. Podle bilaterální daňové smlouvy mezi Mauriciem a Senegalem, si firma se sídlem na Mauriciu, a která zároveň provozuje činnost v Senegalu, může snížit daň z 16 % na 0 %. Offshore transakcemi nejvíce trpí ostatní africké státy, kterým ubývají touto cestou prostředky a čím dál více se tak rozevírají nůžky mezi tímto regionem a zbytkem světa.

1.7.1 Teorie daňových rájů

A co vlastně lze považovat za daňový ráj? Neexistuje žádná standardní definice daňových rájů. Nicméně, výkladový slovník OECD je charakterizuje následovně: *„Daňový ráj v obecném významu odkazuje na zemi, která vybírá nízké nebo žádné daně a jsou využívány společnostmi k vyhýbání se dáním, které by za normálních okolností byly placené v zemích s vyšším daňovým zatížením"*. (Široký a kolektiv, 2008) definuje daňový ráj obdobně: *„Území s privilegovaným daňovým režimem, který umožnuje firmám, jež zde mají sídlo, snížit nebo úplně eliminovat daňovou povinnost"*.

[38] Dostupné z http://www.bbc.com/news/world-35954224 [online]. [cit. 22.4.2018].
[39] Paradise papers
[40] Dostupné z https://www.icij.org/investigations/paradise-papers/paradise-papers-long-twilight-struggle-offshore-secrecy/ [online]. [cit. 22.4.2018].
[41] Pro zajímavost, na dokumentech se objevují dle České televize i občané České republiky (např. Viktor Kožený).

Definice daňových rájů a zejména klasifikace daného státu jako daňový ráj, patří mezi ty komplikovanější. Proto, aby daná země mohla být tak klasifikována, nestačí pouze měřítko, že se vdané zemi vybírají nízké nebo žádné daně. Z předchozí kapitoly víme, že OECD se výrazněji začala věnovat daňovým rájům v roce 1998 ve své publikaci týkající se škodlivé daňové konkurence. V publikaci (OECD, 1998) vytyčila čtyři klíčové faktory, které pomáhaly identifikovat daňové ráje:

- **Žádné nebo minimální zdanění**
- **Absence efektivní výměny informací**
- **Netransparentnost**
- **Chybí podstatná činnost**

Pomocí těchto faktorů chce (OECD, 1998) identifikovat obecné praktiky daňových režimů, které upřednostňují finanční nebo jiné hospodářské aktivity v konkrétních lokalitách, a tím narušují obchodní a investiční toky a oslabují důvěru v daňový systém.

Výchozí pozici pro identifikaci daňového ráje nám udává skutečnost, zdali daná země vybírá žádné nebo minimální daně. Nicméně toto kritérium není samo o sobě dostačující. OECD respektuje právo, že každá země si může sama rozhodnout, jestli bude vybírat přímé daně a v jaké výši. Proto by se měla provést analýza dalších třech faktorů.

S ohledem na efektivní výměnu informací, mají daňové ráje typicky právní a administrativní praxi, kde společnosti nebo fyzické osoby profitují ze striktního utajování informací a místní daňové správy tak brání efektivní výměně informací. V průběhu posledních let OECD upravilo tento faktor na povinnost zařadit se do výměny informací mezi státy na požádání.

Transparentností se rozumí přístupná a konzistentní aplikace daňových zákonů pro daňové subjekty v podobné situaci. Dalším kritériem pro transparentnost je dostupnost informací daňovým úřadům pro stanovení správné daňové povinnosti poplatníkovi (např. účetní výkazy a základní dokumenty).

Posledním faktorem je absence povinnosti, aby zde byly vykonávané podstatné aktivity, protože by pak nastávala otázka, zdali daná země se nesnaží nalákat investice nebo transakce pouze za daňovými účely. Nicméně, kvůli kontroverzi od posledního kritéria OECD v roce 2001 odstoupila (OECD, 2008).

Dle (OECD, 2009) splňovalo výše popsaná kritéria 40 jurisdikcí[42] v červnu 2000 (např. Libérie, Vanuatu a Marshallovy ostrovy). Nicméně většina států se do roku 2007 zavázala implementovat efektivní výměnu informací a zlepšit transparentnost, a proto přestaly být považovány za daňové ráje. Do roku 2009 mezi daňovými ráji byly například Andora, Monako nebo Lichtenštejnsko.

Na začátku roku 2000 OECD vytvořilo tzv. Globální fórum[43], které se věnuje transparentnosti a efektivní výměně informací mezi členskými státy. Právě efektivní výměna informací se v posledních letech dostala do popředí a původní kritéria úplně vymizela. Jedním z důvodů může být skutečnost, že i některé členské země mohly být podle původních kritérií považovány za daňové ráje.

V současnosti jsou mezinárodně uznávány dva standardy na výměnu informací pro daňové účely: výměna informací na požádání (aktuálně 150 členů) a automatická výměna informací, kterou přislíbilo implementovat přes 100 zemí do roku 2018.

1.7.2 Daňové ráje dle Evropské komise

Každá organizace, média a široká veřejnost považují za daňové ráje různé země. Proto si vedle klasifikace OECD představíme také klasifikace daňových rájů EU.

Evropská komise vydala poprvé seznam nespolupracujících daňových jurisdikcí (daňových rájů) 5. prosince 2017 (Evropská komise, 2018). Seznam má za cíl podpořit mezinárodní daňovou spolupráci a minimalizovat daňové úniky. Aby země byla označená jako daňový ráj, Evropská komise vyžaduje poměrně dlouhý proces. Nejprve podrobí každou zemi mimo EU předběžnému testu, který se skládá z ekonomického testování, následného ohodnocení pomocí vybraných rizikových ukazatelů, vyšetřování a konečně uvedení na tzv. černou listinu. Celkový postup byl odhlasován v listopadu 2016 na ECOFINU.[44]

Jako první Evropská komise zkoumá ekonomickou relevanci pomocí vybraných ukazatelů:

[42] Anguilla, Antigua a Barbuda, Aruba, Bahamy, Bahrajn, Belize, Bermudy, Britské Panenské ostrovy, Kajmanské ostrovy, Cookovy ostrovy, Kypr, Dominika ,Gibraltar, Grenada, Guernsey ,Ostrov Man, Jersey, Libérie, Lichtenštejnsko, Malta, Marshallovy ostrovy, Mauricius, Monako, Montserrat, Nauru, Nizozemské Antily, Niue, Panama, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Samoa, San Marino, Seychely, Ostrovy Turks a Caicos, Americké Panenské ostrovy a Vanuatu

[43]Dostupné z http://www.oecd.org/tax/transparency/ [online]. [cit. 01.02.2018].

[44] Rada Evropské unie pro hospodářské a finanční záležitosti

- **Síla ekonomické vazby s EU** - zjištění jak silné vazby májí třetí země a EU, využívání indikátorů jako jsou obchodní data, vzájemné toky přímých zahraničních investic nebo společnosti vedené rezidenty EU.
- **Finanční aktivity** - rozhodnutí jestli nemá daná jurisdikce neproporčně velkou úroveň finančních služeb, nebo nesoulad mezi její finanční aktivitou a skutečnou ekonomikou, indikátory viz celkové přímé zahraniční investice, speciální příjmové finanční toky.
- Faktory stability - zjištění zdali danou zemi považují subjekty využívající daňových úniků za bezpečnou k uložení peněz, indikátory korupce a kvality zákonných opatření.

Pokud daná jurisdikce získá určitý počet bodů, zařadí se jako ekonomicky relevantní a prochází do dalšího kola, ve kterém následují rizikové ukazatele:

- **Transparentnost a výměna informací** - zkoumání statusu jurisdikce ve vztahu k mezinárodním standardům transparentnosti, tj. automatická výměna informací a výměna informací na požádání (stejné jako nejnovější požadavky OECD).
- **Spravedlivá daňová konkurence** - zkoumaná země by neměla mít škodlivé daňové režimy. Daná jurisdikce by také neměla podporovat offshore struktury nebo různá opatření pro přilákávání zisků, které neodpovídají ekonomické realitě v této jurisdikci (především pokud nemá žádnou korporátní daň nebo má nulovou korporátní sazbu).
- **Implementace BEPS** - země se musí zavázat k zavedení minimálních standardů BEPS od OECD.

Organizace Tax Foundation každý rok provádí průzkumy daňových sazeb po celém světě. V průzkumu za rok 2017 identifikovali z 202 jurisdikcí celkem 14, které spadají v současnosti do rizikového ukazatele Spravedlivé daňové konkurence. V následující tabulce se nachází kompletní seznam. Jedná se především o jurisdikce z oblastí Karibiku (např. Bahamy), evropských ostrovů (Jersey nebo Guernsey) a Oceánie.

Tabulka 4: Seznam jurisdikcí bez daně z příjmů v 2017

Země	Region
Anguilla	Severní Amerika
Bahamy	Severní Amerika
Bahrajn	Asie
Bermudy	Severní Amerika
Kajmanské ostrovy	Severní Amerika
Guernsey	Evropa
Ostrov Man	Evropa
Jersey	Evropa
Maledivy	Asie
Nauru	Oceánie
Palau	Oceánie
Ostrovy Turks a Caicos	Severní Amerika
Vanuatu	Oceánie
Britské Panenské ostrovy	Severní Amerika

Zdroj: Tax Foundation (2018)

Následuje druhá fáze procesu, kde je daná země podrobena vyšetřování (zahrnuje dialog s třetí zemí). Jakmile Komise dokončí proces vyšetřování, třetí země, které odmítly následně spolupracovat nebo se podílet na „dobré daňové správě“ s EU, bude uvedena na jeden ze seznamů.

K 13. březnu 2018 se na seznamu nespolupracujících daňových jurisdikcí nachází devět států: Americká Samoa, Bahamy, Guam, Namibie, Palau, Samoa, Svatý Kryštof a Nevis, Trinidad a Tobago (jako jediný se nachází i na seznamu OECD) a Americké Panenské ostrovy. Jedná se především o jurisdikce v Karibiku a Oceánii.

Do března byly ještě na seznamu Bahrajn, Marshallovy ostrovy a Svatá Lucie, které se zavázaly k nápravným opatřením. V lednu 2018 vyřadila Evropská komise osm jurisdikcí a zařadila je do bližšího monitorování: Barbados, Grenada, Jižní Korea, Macao, Mongolsko, Panama, Spojené arabské emiráty a Tunisko.

Evropská komise vedle blacklistu nespolupracujících zemí, vede také tzv. greylist. Na něj umisťuje země, které sice nesplňují požadovaná kritéria, ale zavázaly se reformovat své daňové struktury během roku 2018. Při založení greylistu na něj Evropská komise umístila celkem 43 zemí: např. Bermudy, Kaymanské ostrovy, Jersey nebo Man - jedná se především o jurisdikce Spojeného království, ale patří sem i země v Karibiku, které byly postihnuty hurikánem v loňském roce.

Nicméně, ani na jednom seznamu se nenachází žádná země EU, i přestože některé země mají více než příznivé daňové režimy: Kypr, Malta, Holandsko, Lucembursko a Irsko. Právě v těchto zemích byly nebo jsou vyšetřovány nadnárodní korporace (např. Apple v Irsku, kde na základě dohody s irskou státní správou, měl Apple téměř nulovou sazbu na korporátní dani). Překvapivě na blacklistu nejsou Bermudy, které byly epicentrem v případě Panamských dokumentů.

Na konci kapitoly se podíváme na Českou republiku a využívání daňových rájů dle společnosti Bisnode, která se zabývá zpracováním dat.

Tabulka 5: Počet českých společností s vlastníkem z daňových rájů[45]

Rok/Země	**1Q 2018**	**2017**	**2014**	**2010**
Bahamy	39	37	42	35
Belize	200	196	161	83
Bermudské ostrovy	4	4	5	5
Britské Pan. ostrovy	379	384	452	422
Gibraltar	69	69	75	66
Guernsey (Velká Británie)	21	23	28	28
Hongkong	192	191	102	59
Jersey (Velká Británie)	37	38	43	59
Kajmanské ostrovy	14	14	30	32
Kypr	2 205	2 205	2 097	1 550
Lichtenštejnsko	199	210	226	245
Lucembursko	935	929	1 120	1 254
Malta	307	302	177	92
Monako	68	67	72	64
Marshallovy ostrovy	158	150	55	5
Nizozemské Antily	9	9	15	14
Nizozemí	3 724	3 755	4 208	4 519
Panama	222	224	243	170
Ostrov Man	33	32	40	35
Seychelská republika	788	803	827	330
Spojené arabské emiráty	345	342	270	184
Spojené státy americké	3 054	3 047	2 959	2 635
Celkem	13 002	13 031	13 247	11 81

Zdroj: Bisnode (2018), vlastní zpracování

Z tabulky vyplývá, že využívání daňových rájů českými obyvateli neohrozil seznam vedený Evropskou komisí, ani skandál způsobený Panamskými listy, který upozorňoval na

[45] červeně zvýrazněné - aktuálně na blacklistu EU, žlutě zvýrazněné - do roku 2018 na blacklistu EU a zeleně zvýrazněné - aktuálně na greylistu EU

jurisdikce Baham a Britských Panenských ostrovů. Za posledních 8 let zaznamenal počet českých společností vlastněných z daňových rájů naopak nepatrný nárůst.

1.7 BEPS

Po roce 2010 se stále více začaly vynořovat zprávy o mezinárodních společnostech, které platí nízké nebo efektivně žádné daně ze svých celosvětových příjmů. To vše v době, kdy státy schvalují úsporná opatření, bojují s rozpočtovými deficity a zvyšují DPH sazby pro běžného spotřebitele. Není divu, že tyto zprávy neunikly pozornosti politiků. Na schůzce ministrů financí G20 v Mexiku v polovině roku 2012, vznikla závěrečná zpráva v návaznosti na práci OECD o výměně informací: „Znovu zdůrazňujeme, že je potřeba zabránit erozi základu daně a přesunu zisků a my budeme pozorně sledovat probíhající práci OECD v této oblasti“ [46].

Problémy mezinárodního zdanění nikdy nebyly tak významným politickým tématem jako dnes. Globalizace a integrace národních ekonomik a trhů se v poslední době neustále rozšiřují a vytváří tlak na mezinárodní daňová pravidla, která byla ale designovaná ještě v minulém století. Právě slabiny a mezery v těchto pravidlech vytváří příležitosti pro přesun zisků a erozi základu daně. Problémem je trend v podobě agresivního daňového plánování. Těchto nesouladů a mezer v legislativě mezinárodního zdanění využívají v hojné míře mezinárodní korporace. Zvyšující se nápor proto vyžaduje odvážné politické kroky, které navrátí důvěru v systém a zajistí, že zisk je zdaněn tam, kde se nachází skutečná ekonomická aktivita a hodnota.

Z těchto důvodů byl vytvořen v roce 2013 BEPS pomocí spolupráce OECD a G20, který se ve svých 15 akčních bodech snaží daňovým únikům zabránit.

OECD představila akční plán BEPS ministrům financí G-20 v Moskvě v únoru 2013, který v sobě nesl hlavní myšlenku: zdanit zisk tam, kde se nachází ekonomická aktivita, která zisk pomáhala tvořit a kde hodnota byla vytvořena. OECD identifikovala šest tzv. klíčových kritických bodů věnujících se snižování daňových sazeb korporacemi (OECD, 2013):

[46] Dostupné z https://www.telegraph.co.uk/finance/g20-summit/9343250/G20-Summit-communique-full-text.html [online]. [cit. 22.03.2018].

Hybridní schémata a daňová arbitráž

Jako první byly prezentovány hybridní schémata a daňová arbitráž, kde základní problém tvoří rozdílnost daňových systémů pro posuzování subjektů a finančních instrumentů. Typický příklad daňové arbitráže zahrnuje vytváření nástrojů, které generují platbu v jedné jurisdikci, ale v druhé jurisdikci nepodléhají příjmy z této platby dani. Tato technika zahrnuje strukturování a modelování, kdy tato transakce bude brána jako dluhový nástroj v jedné zemi, kde generuje daňově uznatelný úrok. S platbou ale bude v druhé zemi zacházeno jako s osvobozenou dividendou (v případě splnění procenta účasti) a nebude se tak zdaňovat.

Digitální zboží a služby

Report se také zaměřuje na daňové výzvy digitální ekonomiky, kde cílem je uplatnění principu ze smluv o zamezení dvojího zdanění na příjmy vycházející z dodání digitálních služeb a zboží. Středem pozornosti se stala společnost Amazon a další internetový prodejci. Za zmínku stojí video na YouTube[47], kde se zástupce společnosti Amazon snaží autoritám Velké Británie vysvětlit, proč Amazon ve Velké Británii neplatí žádné daně, i když jeho tržby zde dosahují miliony dolarů. Po technické stránce je odpověď zřejmá: Amazonu nevznikla podle soudobých pravidel stálá provozovna, protože zde neměl fixní místo ani závislého agenta podle článku 5 Modelové smlouvy. Velká Británie jako země finálního prodeje tak neměla právo tyto příjmy zdanit. Digitální ekonomika díky své komplexnosti zasahuje téměř do všech oblastí BEPSu.

Skupinové finanční transakce

Expertní komise se ve třetím bodě věnovala daňovému posouzení finančních transakcí mezi spojenými osobami. Odlišné daňové přístupy k financování prostřednictvím úvěrů a vlastního kapitálu, umožnují mezinárodním společnostem využívat dluhové financování a s ním související úrokové platby k přesouvání zisků do ostatních zemí. Například generování odpočtu úrokové platby v jedné jurisdikci s vysokým zdaněním korespondující s příjmem spřízněnou osobou v jurisdikci s nízkým zdaněním. Jedním z navrhovaných řešení bylo přejít z odpočtu úrokové platby spojené osobě na kreditní platbu v zemi plátce ve výši sazby zaplacené na dani z úroků v zemi příjemce. Jako další možnost se jeví pravidlo nízké kapitalizace, které stanovuje maximální možnou výši daňově uznatelných úroků z úvěrů od spřízněné osoby. Pravidlo aplikuje například Česká republika, která využívá i omezení v případě nákladů související s držbou podílu v dceřiné společnosti, kdy určitá část nákladů není daňově uznatelná.

[47] Dostupné z https://www.youtube.com/watch?v=cETKO42wMOs [online]. [cit. 22.11.2017].

Zbylé body se věnují převodním cenám, opatření proti daňovým únikům a preferenčním režimům, kde OECD se snaží navázat na svoji práci z posledních let.

Z těchto 6 klíčových bodů postupně OECD vytvořila závěrečné zprávy s doporučeními pro daňovou legislativu, smlouvami o zamezení dvojího zdanění, ekonomickými analýzami a postupy daňové správy, které mají za cíl odstranit nebo omezit optimalizaci daňové povinnosti nadnárodními společnostmi. 15 závěrečných zpráv neboli akčních bodů bylo publikováno v roce 2015 (OECD, 2015):

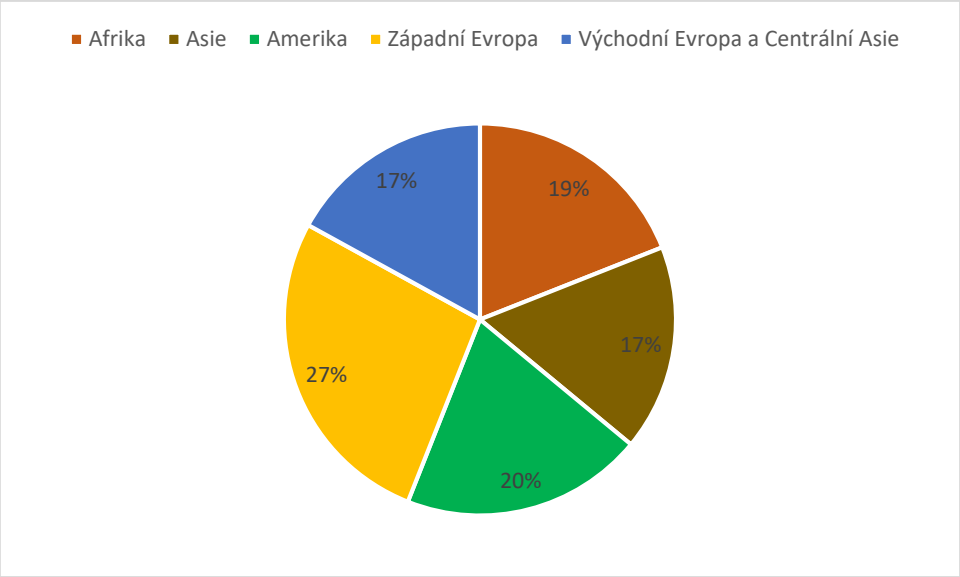
- Akční bod 1: Daňové výzvy digitální ekonomiky
- Akční bod 2: Neutralizace efektů hybridních schémat
- Akční bod 3: Zavedení efektivních pravidel pro zdaňování ovládaných zahraničních společností (CFC pravidla)
- Akční bod 4: Omezení odečitatelnosti úroků
- Akční bod 5: Efektivnější čelení škodlivým daňovým praktikám
- Akční bod 6: Předcházení zneužívání smluv o zamezení dvojímu zdanění
- Akční bod 7: Předcházení umělému vyhýbání se statusu stálé provozovny
- Akční body 8-10: Přizpůsobení převodních cen ekonomické aktivitě
- **Akční bod 11: Měření a monitorování BEPS**
- Akční bod 12: Povinné oznamování daňově optimalizačních schémat
- Akční bod 13: Dokumentace k převodním cenám a zpráva podle jednotlivých zemí (country-by country reporting)
- Akční bod 14: Zefektivnění mechanismu řešení případů dohodou
- Akční bod 15: Mnohostranný nástroj pro změnu dvoustranných daňových smluv

Doporučení vyplývající z BEPSu nejsou pro členské státy závazná. Nicméně státy spadající do tzv. Integrovaného rámce BEPS[48] se dohodly na dodržování vybraných opatřeních tzv. minimálních standardů. Pokud by nějaká země k nim nepřistoupila, získala by oproti ostatním zemím konkurenční výhodu a způsobila by negativní dopady na ostatní, proto jsou tyto standardy povinné. Jedná se o akční body 5, 6, 13 a 14[49]. Pro zbylá opatření je vždy na daném státu, zdali se rozhodne ho implementovat. Některá opatření nabízí více alternativ, což umožnuje členským státům jistou míru flexibility. Z následujícího grafu vyčteme vyditelný

[48] Do Integrovaného rámce spadá přes 100 zemí a jurisdikcí, které spolupracují na implementaci BEPS.
[49] V přehledu všech akčních bodů zvýrazněny zeleně.

podíl regionů v Integrovaném rámci, který přesahuje hranice států OECD. Ke konci roku 2017 má více než sto členů ze všech regionů.

Graf 8: Regionální složení Integrovaného rámce BEPS ke konci roku 2017

Zdroj: OECD (2017)

V minulosti měly daňové zprávy limitované množství informací a měly tak omezené možnosti k vykreslení globálního obrazu, jak by měl být správně zdaněn zisk mezinárodních korporací. Jedním z cílů BEPSu bylo napravení této informační asymetrie. Zlepšení transparentnosti si OECD slibuje od zavedení minimálních standardů v případě výměny informací v daňové oblasti (Akce 5) a tzv. Country by Country Reportingu[50] v Akčním bodě 13. CbCR obsahuje informace ohledně mezinárodních korporací, kde evidují tržby a zisky, počet zaměstnanců, drží aktiva a platí daně (OECD, 2017). Povinnost sestavovat CbCR se týká pouze nadnárodních skupin podniků, jejichž konsolidované výnosy za celou skupinu jsou nejméně 750 mil. EUR. Dle odhadů finanční správy se bude v České republice povinnost podat CbCR oznámení týkat cca 15 společností. Informace musejí být předány daňové správě v předem stanovených tabulkách[51]. V některých zemích musejí nadnárodní skupiny poskytnout navíc tzv. Local a Master file[52], které obsahují další klíčové informace ohledně jejich globálního působení a politiky převodních cen. Nicméně oba dokumenty nepatří do minimálních standardů. Hlavním cílem všech těchto informací je podpořit vyhodnocování rizik u finančních správ.

[50] Dále jen CbCR.
[51] V příloze jsou uvedeny tabulky, které vyplňují nadnárodních skupin podniků v České republice.
[52] V České republice nejsou povinné, ale jsou obecně doporučovány především v případě daňové kontroly, na které se finanční správa v posledních letech zaměřuje.

To, že se jedná o jednu z nejaktuálnějších iniciativ OECD, dokládá současný stav CbCR. Rok 2016 je prvním fiskálním rokem pro CbCR, nadnárodní skupiny podniků měly povinnost vyplnit požadované reporty do konce roku 2017 (12 měsíců po skončení fiskálního roku). Dané státy pak musí do konce června 2018 poskytnout CbC reporty k výměně mezi sebou (18 měsíců po skončení fiskálního roku).

1.7.1 Příklady daňových úniků v rámci BEPS

Jak se snaží bojovat OECD proti daňovým únikům v rámci BEPS si ukážeme na následujícím příkladu reverzní hybridní entity (OECD, 2017). Hybridní struktury využívají nesouladu mezi zákony jednotlivých států (například dvojí odpočty u stejných úrokových nákladů nebo daňová uznatelnost platby a nezdanění v zemi příjemce).

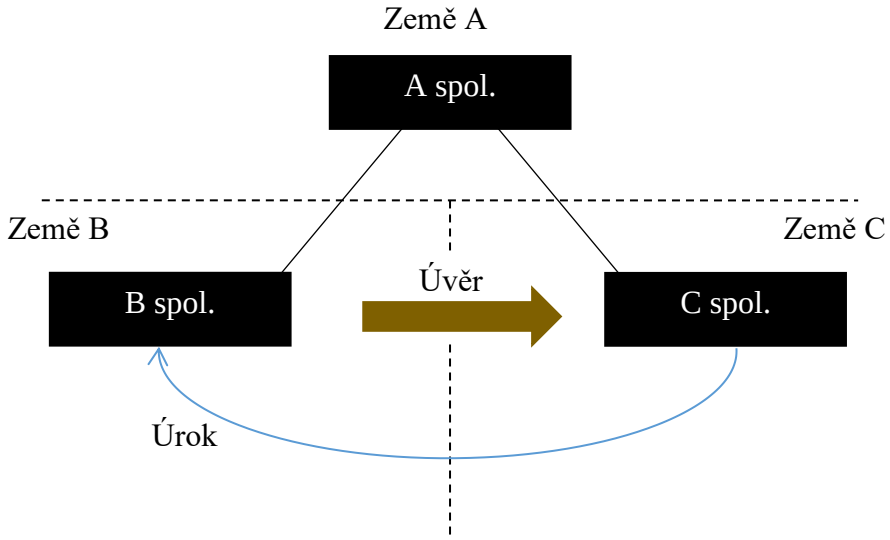
U klasických hybridních společností provádějí platby samotné hybridní společnosti. Zatímco v případě reverzních, je tok plateb obrácený. Reverzní hybridní subjekt se považuje za právnickou osobu v zemi svých členů, ale za transparentní osobu ve své vlastní zemi.

Výchozí situace: Společnost A založí dceřinou společnost v zemi B, aby poskytla úvěr společnosti C. Společnost B je transparentním subjektem[53] dle daňových zákonů v zemi B, ale podle zákonů v zemi A se považuje za samostatný subjekt (netransparentní). Cílem struktury je, aby úroková platba ze země C nebyla brána jako příjem rezidenta podle zákona v zemi A ani B.

Dopad před BEPS: Úroková platba je odečitatelný výdaj v zemi C, ale není považována za zdanitelný příjem v zemi A nebo B.

[53] Někdy se mu také říká daňově průhledný. Tyto subjekty nejsou považovány za poplatníky daného daňového systému, protože příjmy plynoucí přes ně pouze protékají a zdaňují se až na úrovni jejich společníků. V Českém prostředí například veřejná obchodní společnost.

Graf 9: Obrácená hybridní struktura před a po opatření BEPS

Zdroj: autor, na základě OECD (2017)

Dopad po BEPS: Zamezení společnosti C uplatnit úrokovou platbu jako zdanitelný výdaj do výše nezahrnutých příjmů podle zákonů v zemi A nebo B.

1.7.2 Double Irish Dutch sandwich

Schémata daňových úniků tzv. Double Irish Dutch Sandwich proslavily americké IT korporace Google, Apple a Facebook. Společnosti Google se například podařilo zastínit před zdaněním většinu svých mezinárodních příjmů. Dle agentury Bloomberg[54] Google takto ukryla své příjmy ve výši 19 miliard EUR. Podstatou těchto schémat je vytvoření dceřiných podniků, pomocí kterých se převede zisk do země s nižším zdaněním.

Struktura Double Irish Dutch Sandwich je postavena na založení dvou irských společností (Double Irish) a jedné nizozemské společnosti zprostředkovávající licence mezi oběma irskými společnostmi (Dutch sandwich). Jako příklad si ukážeme strukturu Applu a Googlu.

Společnosti se sídlem v Irsku, které jsou řízeny ze zahraničí, nejsou považovány dle irských zákonů za irské daňové poplatníky. Irská vláda uzavřela tuto daňovou mezeru v roce 2015, nicméně společnosti již využívající tuto strukturu, mohou tak činit do konce roku 2020 (Bloomberg, 2018). Proto jedna z irských dcer má místo vedení v Bermudách. Apple využil i

[54] https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-01-02/google-s-dutch-sandwich-shielded-16-billion-euros-from-tax [online]. [cit. 30.3.2018].

skulinek v zákonech Spojených států, kdy získal výjimku z amerických pravidel CFC. Double Irish Dutch Sandwich má tedy následující schéma:

i. irská společnost „IR“ - irský daňový rezident, reálná ekonomická aktivita
ii. irská společnost „BD“ - řízena z Bermud
iii. nizozemská společnost „NI“ - holandský rezident

Všechny tři společnosti kontroluje mateřská společnost se sídlem ve Spojených státech. Matka poskytla licenci ve výši nákladů společnosti BD, která následně přecení licenci a poskytne ji společnosti NI. Ta poskytne sublicenci IR, která vykonává reálnou ekonomickou aktivitu (poskytuje licence dalším zákazníkům v různých členských a ostatních státech). IR zdání v Irsku pouze ten příjem z licenčních poplatků, který přesáhne licenční poplatky uhrazené IR společnosti NI. Srážkové dani nepodléhají licenční poplatky jednak u NI, jednak u BD - irská společnosti řízená z Bermud, které nemají žádnou korporátní daň (viz Tabulka 4: Seznam jurisdikcí bez daně z příjmů v 2017). Protože Apple nepodléhal ani CFC ve Spojených státech, výnosy z licencí nepřipadnou ani americké matce.

1.7.3 Iniciativa Evropské unie

Ani Evropská komise nezůstala v boji proti daňovým únikům pozadu. Na začátku roku 2016 představila návrh směrnice[55] ATAD[56], kterou stanovila pravidla proti praktikám vyhýbání se daňovým povinnostem (agresivnímu daňovému plánování), které mají přímý vliv na fungování vnitřního trhu.

Evropská komise se snaží co nejvíce snížit počet mezer v zákoně tzv. loopsholes, nastavit minimálně úroveň ochrany výnosů na korporátní dani a zároveň zaručit zachování spravedlivějšího a stabilního podnikatelského prostředí. Komise ve své práci navazuje na BEPS od OECD a stanovuje 5 opatření proti daňovým únikům:

- **Omezení odpočítatelnosti úroků** - náklady na financování společnosti budou daňově uznatelné jen do výše 30 procent zisku před započtením úroků, daní a odpisů[57];
- **Zdanění při odchodu (tzv. exit taxation)** - boj proti vyhýbání se dani při přeshraničních převodech majetku;

[55] Směrnice Rady (EU) 2016/1164
[56] The Anti Tax Avoidance Directive
[57] EBITDA

- **Pravidlo CFC (zdanění zisku ovládaných společností)** - omezení přesouvání zisků do zemí s nízkým nebo žádným zdaněním;
- **Hybridní nesoulady -** zamezení využívání nesouladu mezi zákony jednotlivých států;
- **Obecné pravidlo proti zneužití práva -** podpora legislativy proti agresivnímu daňovému plánovaní.

Na implementaci mají členské státy čas do 31. prosince 2018. Je ale možné požádat o výjimku. Česká republika zatím o ní neuvažuje.

2 Metody měření přesunu zisků a daňových úniků firem

Jádro této kapitoly tvoří akční bod 11, který se zaměřuje na měření a monitorování BEPS. Kvůli komplexitě BEPS a omezené datové dostupnosti je měření velmi problematické a obtížné. I přesto dnes ale víme, že eroze základu daně a přesun zisků mají významné fiskální dopady. Dle (OECD 2015) se ztráty na globální korporátní dani z příjmů odhadují na 4–10 % z celkové korporátní daně (100–240 miliard USD ročně). Jelikož u rozvojových zemí tvoří korporátní daň podstatnou část veřejných příjmů, mají tyto ztráty mnohem větší dopad. Mezi další negativní dopady patří například špatné nasměrování přímých zahraničních investic a omezení financování potřebné dopravní infrastruktury. Akční bod 11 sice obsahuje konkrétní doporučení, ale ta se na rozdíl od ostatních doporučení netýkají daňové legislativy, ale statistiky a ekonomické analýzy dat o nadnárodních firmách, které by v budoucnu ulehčily ekonomický výzkum BEPS.

V literatuře se nejčastěji hovoří o třech hlavních proudech přesouvání zisků a daňových úniků, jimiž jsou umístění nehmotných aktiv, dluhové financování a převodní ceny. Mezinárodní společnosti využívají tyto způsoby s cílem snížit svoji celkovou globální daňovou povinnost, kdy uměle přesouvají zisky a aktiva do zemí, a tím snižují svůj základ daně s nižší daňovou (efektivní) sazbou. OECD vytyčuje v BEPS celkově šest ukazatelů (navrhnuty jsou ještě dva další), pomocí kterých se snaží monitorovat následující problémy:

- **Nesoulad mezi finanční a skutečnou ekonomickou aktivitou**
- **Rozdílná ziskovost mezi největšími mezinárodními korporacemi**
- **Rozdíl efektivních daňových sazeb mezi mezinárodními korporacemi a srovnatelnými místními korporacemi**
- **Přesun zisků pomocí nehmotných aktiv**
- **Přesun zisků pomocí úroků**

Pro účely této práce se proto budeme věnovat první, druhé a čtvrté problematice. Nejprve si stručně představíme, proč vůbec k danému problému dochází a v čem spočívá, poté se zaměříme na ukazatel, kterým se BEPS indikuje, a uvedeme příklady metod, které se

využívají pro samotné měření BEPS. Na závěr každého bodu si pomocí SWOT analýzy shrneme silné a slabé stránky daných ukazatelů a metod.

2.1 Nesoulad mezi finanční a skutečnou ekonomickou aktivitou

Pro vysvětlení nesouladu mezi finanční a skutečnou ekonomickou aktivitou se využívá poměr mezi přímými zahraničními investicemi[58] a HDP. Zdrojem jsou makroekonomická agregovaná data za jednotlivé země. Tato metoda pracuje s poměrem stavu příchozích PZI vůči HDP země, přičemž HDP bereme jako reálnou ekonomickou aktivitu. Dle (Haberli a Wojcik, 2013) proudí až 30 % z celkového objemu PZI přes daňové ráje.

Metoda PZI měří přeshraniční investice mezi spřízněnými osobami, přitom podíl jedné společnosti na druhou dosahuje minimálně 10 %. Objem PZI zahrnuje investice spojené jak s BEPS, tak i se skutečnou ekonomickou aktivitou[59]. Případná vyšší koncentrace přímých zahraničních investic vůči HDP může signalizovat BEPS.

PZI ukazatel poměřuje země s relativně vysokým podílem (za relativně vysoký podíl se má více jak 50 %) PZI vůči HDP s podílem v ostatních zemích s relativně nízkým podílem PZI na HDP. PZI můžeme rozdělit na měření pomocí dvou ukazatelů:

- Metody čistých PZI – objem PZI v zemi vlastněné zahraničními investory ze zemí OECD mínus objem domácích vlastněných PZI v zemích OECD. Země s vysokým poměrem čistých PZI vůči HDP mohou být charakterizovány jako země s cílovou destinací PZI, a stojí zároveň vysoko nad průměrem.
- a metody hrubých PZI, která měří hrubé příchozí PZI.

Výsledný ukazatel je vážený aritmetický průměr zemí s vysokým podílem PZI, následně je dělen váženým aritmetickým průměrem zbylých zemí. Obě verze ukazují dle výzkumu (OECD, 2015) u obou ukazatelů obdobné výsledky a podobné trendy. Ukazatele se mezi lety 2005 – 2012 zdvojnásobily.

V roce 2012 byla hodnota čistých PZI na euro HDP 99 větší u zemí s vyšším podílem PZI než u zbylých zemí. Mezi země s nejvyšším podílem PZI/HDP patří především státy s nulovou nebo nízkou sazbou z korporátní daně z příjmů nebo se zvýhodněným daňovým režimem.

[58] Dále jen PZI.
[59] V rámci mého měření BEPS v České republice se tento jev snažím odlišit.

Nejrozsáhlejší studií, která odhaduje ztráty daňových příjmů spojených s objemem přímých PZI, je (UNCTAD, 2015), ve které se autoři zabývají přímými zahraničními investicemi, které jsou bezprostředně spojeny s daňovými ráji. Výsledky zkoumají převážně pro rozvojové země, které jsou na profit shifting náchylnější. Z principu této metody vychází dále například (Bolwijn a kolektiv, 2017).

Tabulka 6: SWOT analýza PZI

Silné stránky	Slabé stránky
Důležitá makroekonomická proměnná	Skutečná ekonomická aktivita
Nejvíce využívaná	Různé reportování PZI
Jednoduše vysvětlitelné	
Příležitosti	Hrozby
Import a export, kapitál	Špatná interpretace
CBCR	

Zdroj: autor

2.2 Rozdílná ziskovost mezi největšími mezinárodními korporacemi

BEPS se také věnuje přesouvání zisků z dceřiných poboček ze zemí s vysokým zdaněním do poboček v zemích s nižším zdaněním. V případě objevení BEPS se očekává pozitivní rozdíl v ziskovosti méně zdaněné dceřiné společnosti. Jinými slovy, ziskovost méně zdaněné společnosti bude vyšší než světová ziskovost celé mezinárodní korporace. Ve vztahu k efektivní daňové sazbě se očekává v případě BEPS negativní rozdíl, jelikož EDS přidružené pobočky bude nižší než celosvětová EDS dané mezinárodní společnosti.

Ukazatel pro tuto problematiku zobrazuje pomocí porovnání ziskovosti s efektivní daňovou sazbou procento příjmů získané dceřinou společností s vysokou mírou ziskovosti v zemi s nižším zdaněním. Za dceřinou společnost v zemi s nižším zdaněním se považuje pobočka, která má nižší EDS než EDS její skupiny. Za vysokou míru ziskovosti pak považujeme takovou, která převyšuje ostatní ve skupině.

Tabulka 7: SWOT analýza ziskovosti

Silné stránky	Slabé stránky
EDS	Nezohledňuje charakteristiku poboček
Oddělení BEPS efektů	Datová dostupnost
	Účetní postupy
Příležitosti	Hrozby
Amadeus, Bloomberg, Orbis	

Zdroj: autor

2.3 Přesun zisků pomocí nehmotného majetku

Mezi jeden z problémů dnešního zdanění patří převod nehmotného vlastnictví ze země s vysokým daňovým zatížením, kde se vynakládají výdaje na vědu a výzkum, do země s nižším zdaněním, k němuž došlo po předchozím vývoji. Právě na tento problém se soustředí metoda, jejíž základ tvoří makroekonomická data[60] na licenční poplatky[61].

Metoda poměřuje příjmy z licenčních poplatků a výdaje na vědu a výzkum[62] v dané zemi. Výsledný ukazatel srovnává vyšší podíl (nad 50 %) licenčních poplatků a výdajů na VaV s průměrným podílem v ostatních vybraných zemí. Zkoumáno bylo celkem 59 zemí, z toho právě čtyři země s podílem nad 50 %. (OECD, 2015). Vysoká hodnota ukazatele značí, že příjem z licenčních poplatků je v zemích s vyšším podílem – relativně oproti ostatním zemím – výrazně vyšší než u zemí, kde byly skutečně vynaloženy výdaje na VaV.

Z pokusu o měření této metody (OECD, 2015) víme, že v roce 2011 získaly země s vyšším poměrem 1,04 EUR licenčních poplatků na 1 EUR nákladů na vědu a výzkum. Zbylé země obdržely ale pouze 0,18 EUR licenčních poplatků na 1 EUR nákladů na vědu a výzkum. Z toho vyplývá, že zbylé země by musely na VaV vynaložit až šestkrát více , aby dosáhly stejného výsledku. Tato metoda slouží jako indikátor BEPS, nedokáže ho ale změřit.

[60] Zdroj dat pochází z World Bank.
[61] V anglickém jazyce Royalties.
[62] Dále VaV.

Tabulka 8: SWOT analýza nehmotného majetku

Silné stránky	Slabé stránky
Zobrazení trendu	Malá dostupnost dat
Indikátor BEPS	Časové rozlišení nákladů na VaV[63]
	Zdroj licenčních poplatků
Příležitosti	**Hrozby**
Monitoring převodních cen	Přístup k měření[64]

Zdroj: autor

2.4 Shrnutí

OECD se snaží BEPS monitorovat pomocí šesti ukazatelů. Mezi nejdůležitější a nejvěrohodnější ukazatele patří především ukazatelé týkající se nesouladu mezi finanční a skutečnou ekonomickou aktivitou, rozdílné ziskovosti mezi největšími mezinárodními korporacemi a přesunu zisků pomocí nehmotných aktiv.

Díky SWOT analýze vybraných ukazatelů můžeme dojít k závěru, že jako nejvhodnější ukazatel pro monitorování BEPS se jeví ukazatel přímých zahraničních investic, který souvisí s nesouladem finanční a skutečné ekonomické aktivity. Shoduje se na tom i odborná veřejnost. Samotný ukazatel nebo jeho modifikace jsou nejvíce využívány. Mezi další přednosti patří jeho jednoduchost a srozumitelnost. Na principu přímých zahraničních investic je postaven i model, který se snaží odhadovat BEPS. SWOT analýza hrála důležitou roli pro výběr metody na měření dopadu přesunu zisků na daňové příjmy ČR.

[63] Náklady na VaV se mohou projevit až v dalším roce.
[64] Přístup k rezidentovi a místu založení korporace.

3. Měření BEPS v ČR

V následující kapitole se pokusím identifikovat případy, kdy se nadnárodní korporace v České republice v letech 2010–2016 snaží vyhnout dani a odhadnout ztrátu na výnosech u korporátní daně. Přesouvání zisků do offshore finančních center se obtížně sleduje, protože se zpravidla neobjevuje v oficiálních statistikách, nemůžeme je např. nalézt ve finančních výkazech společnosti v offshore centru, kde dojde k přesunu zisků kvůli nízkým požadavkům na daňové reportování.

Z kapitoly věnované BEPS vyplývá, že k identifikaci a odhadnutí BEPS se nejvíce hodí metoda vycházející z přímých zahraničních investic. V práci navazuji na zkoumání Konference OSN o obchodu a rozvoji („UNCTAD“)[65], která v roce 2015 představila model, pomocí nějž odhaduje ztrátu na výnosech korporátní daně spojené s příchozím stavem PZI.

3.1 Empirický výzkum a metodologie

Model (UNCTAD, 2015) vychází z předpokladu negativního vztahu mezi podílem stavu přímých zahraničních investic z offshore finančních center (tzv. Offshore indikátor) a ziskovostí z celkového objemu příchozích přímých zahraničních investic (výnosnost PZI). Důvodem k využití daného modelu podporujícího tuto myšlenku je, že příjem generovaný PZI z offshore finančních center patří mezi příjmy, jež jsou ve větší míře náchylnější k přesouvání zisků. Výsledným efektem je umělé snižování míry ziskovosti. Model byl původně vytvořen pro rozvíjející se země, kde je tento vztah výraznější. Nicméně jako první ho využívám pro odhad přesunu zisků v jedné zemi za delší časové období.

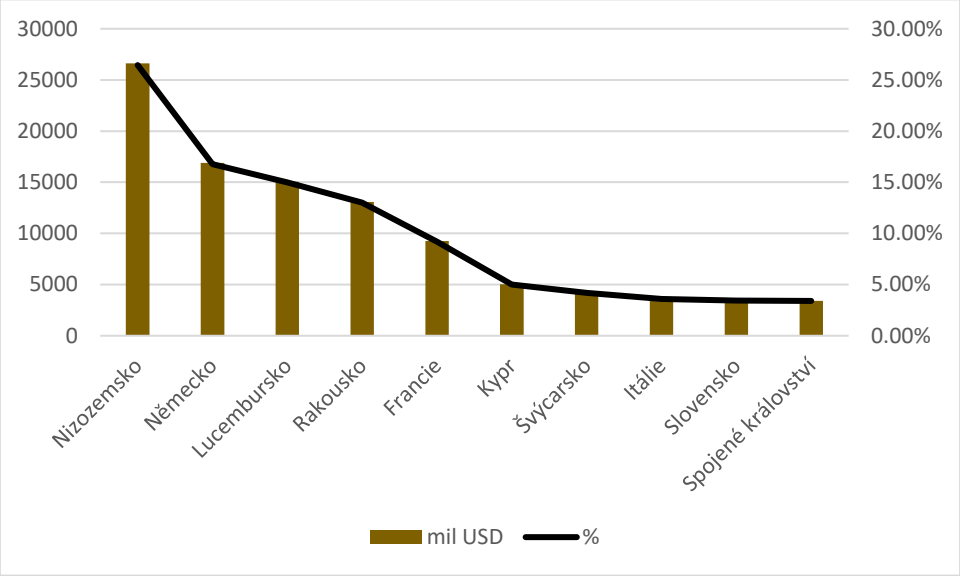
3.1.1 Data

Z důvodů měření přesunu zisků pomocí přímých zahraničních investic využíváme data na bilaterární úrovni mezi Českou republikou a dalšími zeměmi vycházející z databáze IMF CDIS[66], která obsahuje informace o více než 200 zemích. V (Graf 10) se nachází 10 zemí s největším objemem PZI do České republiky v roce 2016. Z Holandska proudí do ČR zhruba 25 % ze všech PZI . Do desítky se dostal i Kypr, který je obecně považován za jeden z daňových rájů. Těchto 10 zemí se ve sledovaném období 2010–2016 zpravidla nemění[67] a celkově tvoří

[65] United Nations Conference on Trade and Development
[66] Coordinated Direct Investment Survey
[67] Do 10 se do roku 2013 místo Itálie, Slovenska a Spojeného království vešly Spojené státy, Belgie a Španělsko. V posledních letech, ale zájem o ČR u těchto zemí opadl.

zhruba 85 % z celkových PZI. Česká republika je závislá na zahraničním kapitálu pocházejícím ze sousedních zemí (Německo a Rakousko), ale i od zemí, které nejsou (Švýcarsko) nebo brzy nebudou členy Evropské unie (Spojené království).

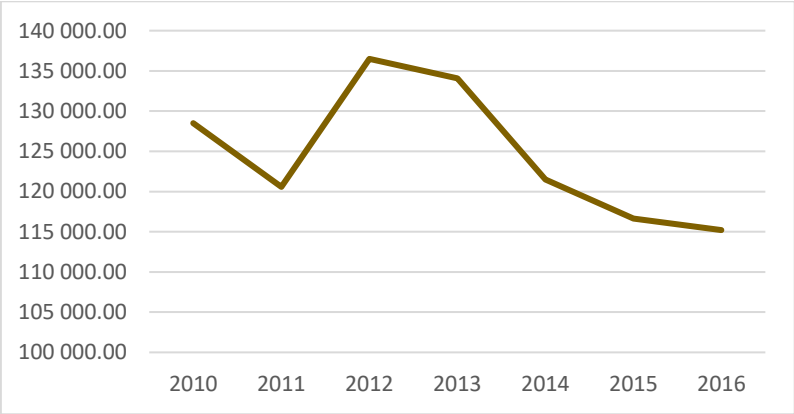
Graf 10: Země s největším podílem PZI do České republiky v roce 2016 (mil. USD, %)

Zdroj: IMF CDIS

V případě trendu přímých zahraničních investic do ČR můžeme na základě (Graf 11) konstatovat v posledních letech jejich pokles. Jako vysvětlení se může nabízet zvýšení regulace spojených osob (viz zavedení speciální přílohy pro spojené osoby k daňovému přiznání právnických osob) nebo nejistý trend výnosnosti PZI v České republice, které oba patří mezi další důležitá data pro vybranou metodologii (viz Graf 12).

Graf 11: Vývoj stavu přímých zahraničních investic do České republiky (mil. USD)

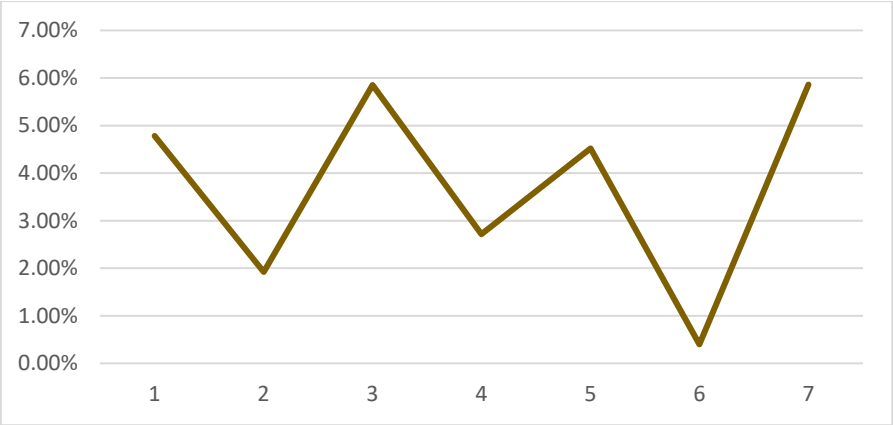

Zdroj: IMF CDIS

U měření výnosnosti jsem narazil na několik omezení. Výnosnost PZI se pro účely této práce počítá jako podíl příjmů z PZI a objemu PZI v ČR. Data z příjmů PZI nejsou dostupná na

bilaterární úrovni, ale pouze na úrovni států. Tato data by umožnila zpřesnit model pro odhadování přesunu zisků, protože by bylo možné rozlišit výnosnosti mezi investicemi z offshore finančních center a z ostatních zemí. Další omezení odpovídá SWOT analýze z předešlé kapitoly. IMF může potenciálně přistupovat k rozdílné klasifikaci, co je a co není přímá zahraniční investice. I přes tato datová omezení, předpokládám, že data z IMF odráží skutečnou výnosnost PZI v ČR.

Graf 12: Výnosnost PZI v České republice

Zdroj: IMF 2018

Dalšími zdroji pro efektivní daňové sazby byla Evropská komise[68], pro daňové příjmy České republiky posloužil portál finanční správy[69], seznam daňových rájů z (OECD, 2005) a údaje o účetních jednotkách pro speciální účely byly vzaty z Eurostatu[70].

3.1.2 Výnosnost PZI

V této části se zaměřím na profitabilitu stavu PZI v České republice, reflektovanou v míře výnosnosti celkových investovaných finančních zdrojů. OECD obecně definuje míru výnosnosti jako podíl mezi příjmem z PZI (majetkové výnosy – dividendy a výnosy z dluhových závazků – úroky) a stavem příchozích PZI.

[68] Dostupné z https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en [online]. [cit. 22.3.2018].
[69] Dostupné z http://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani [online]. [cit. 22.3.2018].
[70] Dostupné z http://ec.europa.eu/eurostat/web/balance-of-payments/data/database [online]. [cit. 22.3.2018].

Tabulka 9: Výnosnost PZI v České republice

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Stav příchozích PZI (mil USD)	128 504.1	120 569.3	136 493.2	134 084.6	121 511.8	116 627.8	115 203.7
Toky příchozích PZI (mil USD)	6 140.6	2 317.6	7 984.1	3 639.1	5 492.0	465.1	6 751.9
Míra výnosnosti	4.8%	1.9%	5.8%	2.7%	4.5%	0.4%	5.9%

Zdroj: IMF 2018

3.1.3 Indikátor offshore finančních center[71]

V případě konstrukce OFC identifikátoru vycházím z modelu (UNCTAD, 2015), který se snaží identifikovat OFC pomocí tří kategorií. V první skupině vychází (UNCTAD, 2015) ze seznamu daňových rájů vytvořeného OECD v roce 2010 (viz kapitolu o daňových rájích). Veškeré investice z těchto jurisdikcí se považují za offshore investice. V současnosti tvoří OECD tento list na základě měkčích kritérií, a protože je podroben velké kritice odborné veřejnosti[72], využiji země ze staršího seznamu.

Druhou skupinu tvoří země, kde se ve velké míře zakládají účetní jednotky za zvláštním účelem[73]. Dle (UNCTAD, 2015) se jedná o země, které se využívají jako finanční nebo investiční centra pro mezinárodní korporace z důvodů příznivého daňového a investičního prostředí, oceňuje se především možnost operovat zde jako SPE. Původní model, vytvořenýna základě průzkumu dat z centrálních bank a zohledňující podíl příchozích PZI zprostředkované SPE z roku 2012, zahrnoval Rakousko, Lucembursko, Maďarsko a Nizozemsko. Díky novějšímu průzkumu (IMF, 2017) můžeme abstrahovat od Rakouska jako země využívající SPE. Jeho podíl příchozích PZI přes SPE klesl mezi sledovanými obdobími o 16 %.

Podskupinu k předešlé skupině tvoří tzv. ostatní SPE země (UNCTAD, 2015). Jedná se o metodu poměřující příchozí PZI ve dvou krocích. Jurisdikcí je považována za ostatní SPE, pokud se nachází v prvním kvantilu zemí s nejvyššími příchozími PDI. Druhou podmínkou je i podíl příchozích PZI na HDP větší než 100 %. Obě tyto podmínky splňuje v roce 2016 11 zemí, z toho již sedm se objevilo v některé z dřívějších skupin (Lucembursko, Nizozemsko, Britské Panenské ostrovy, Kajmanské ostrovy, Kypr a Malta). Nové ostatní SPE země jsou Hong Kong, Singapur, Švýcarsko, Belgie a Irsko.

[71] Dále jen OFC
[72] http://www.humanosphere.org/world-politics/2017/06/activists-and-experts-ridicule-oecds-tax-havens-blacklist-as-a-farce/
[73] V anglickém jazyce SPE – Special Purpose Entity.

Jakmile máme stanovená kritéria, hlavním analytickým úkolem je přiřadit bilaterární příchozí investici z výše uvedených skupin do tzv. Offshore investičního matrixu, tj. alokovat příchozí objem PZI do České republiky ke kategorii investorů v matrixu: „Daňový ráj", „SPE" a „Ostatní". Podíl PZI alokovaný do těchto tří kategorií podle příslušné jurisdikce činí tento postup náročnějším, ale na druhou stranu činí model v porovnání s ostatními podobnými metodami mnohem realističtější. Příchozí PZI můžeme rozdělit do tří kategorií (**Error! Not a valid bookmark self-reference.**):

- Pokud je investor země, která nezapadá do rozsahu kategorií offshore finančních center: 100 % objemu investic přiřazujeme investorovi klasifikovaného „Ostatní".
- Pokud investor spadá do kategorie daňových rájů: 100 % investic klasifikujeme jako „Daňový ráj".
- Pokud investor na základě bilaterárních dat spadá do kategorie SPE zemí: část objemu investic se přiřadí investorovi klasifikovaného „SPE" a zbylá část se přiřadí investorovi klasifikovaného jako „Ostatní". V případě modelu pro Českou republiku přiřadíme podíl u kategorie SPE a ostatních SPE pomocí podílu odchozích objemů PZI přes SPE na celkových odchozích investicích.[74]

Tabulka 10: Offshore investiční matrix

Skupina	Kategorie	Podíl PZI přes SPE do ČR
Daňový ráj	Daňový ráj	100 %
SPE země	SPE	α %
	Ostatní	(1- α) %
Ostatní	Ostatní	0 %

Zdroj: autor, na základě UNCTAD (2015)

[74] Zdroje dat pochází z Eurostatu. Podíl investic přes SPE je bohužel dostupný pouze za určité roky a pro vybrané země. Data nejsou dostupná z naší kategorie SPE pro Singapur a Irsko (jejich investice jsem zařadil do offshore kategorie α = 100 %, protože obě mají nějakou z charakteristik OFC), které tvoří pouze ale zanedbatelný podíl a Hong Kong, který nevykázal žádné PZI do ČR ve sledovaném období. Časové omezení bylo nahrazeno váženým aritmetickým průměrem pro zkoumané období.

Toto rozdělení mezi SPE složku a další složku pro země klasifikované jako SPE je důležité, protože většina z těchto zemí má velkou ekonomiku s výraznou reálnou ekonomickou aktivitou. Posuzování všech jejich investic jako offshore (jak je tomu ve většině studií[75]) by vedlo k nadhodnocení odhadu Offshore indikátoru. Obzvláště u České republiky by došlo k výraznému zkreslení, protože největší podíl PZI do České republiky mají hned tři země spadající do skupiny „SPE" Nizozemsko, Lucembursko a Švýcarsko, viz (Graf 10: Země s největším podílem PZI do České republiky v roce 2016 (mil. USD, %)[76].

Tabulka 11: Podíl SPE na odchozích PZI u vybraných zemí

SPE země	SPE podíl na odchozích PZI (α %)
Belgie	4 %
Lucembursko	97 %
Maďarsko	95 %
Nizozemsko	77 %
Švýcarsko	13 %

Zdroj: autor, data z Eurostat (2018)

Nakonec vypočítám podíl investic z offshore finančních center na všech investicích, aby bylo možné sestrojit tzv. offshore indikátor pro Českou republiku dle (UNCTAD, 2015). Základní ideou stojící za indikátorem je, že větší podíl offshore investic se spojuje s vyšší aktivitou přesouvání zisků, která vede k uměle snížené míře výnosnosti.

3.2 Simulace přesouvání zisků v České republice

Pokud budu vycházet z negativního vztahu mezi podílem stavu příchozích investic z offshore finančních center a rentabilitě příchozích investic, pak pro odhad ztráty na příjmech korporátní daně bude potřeba: (i) najít „chybějící zisk" z dané úrovně investic z offshore center; (ii) přeměnit přesouvání zisků do ztráty na daňových výnosech.

i. K nalezení chybějícího zisku využijeme tzv. mezery ve výnosech, kde nejprve změřím expozici české ekonomiky vůči offshore finančním centrům (Indikátor offshore finančních center) a výnosnost PZI v České republice. Aplikace mezery ve výnosech se

[75] Například (Action Aid, 2013), Christian Aid (2013).
[76] Kypr spadá dle matrixu do kategorie Daňových rájů.

skutečným vykázaným stavem PZI do České republiky v roce 2016 vede k odhadu přesouvání zisků ve výši necelých 13 miliard Kč.

Tabulka 12: Odhad dopadu přesunu zisků na výnosy korporátní daně v České republice

Rok	Expozice vůči offshore PZI (%)	Rentabilita PZI (%)	Odhadovaná mezera ve výnosech (%)	Objem PZI (mil. USD)	Modelový přesun zisků (po zdanění, mil. USD)	EATR (%)	Modelový přesun zisků (před zdaněním, mil. USD)	Daňová ztráta (mil. USD)
2010	34 %	4.78 %	1.63 %	128,504.12	2,094.72	16.7 %	2,514.67	419.95
2011	32 %	1.92 %	0.62 %	120,569.28	744.64	16.7 %	893.92	149.29
2012	34 %	5.85 %	1.97 %	136,493.16	2,688.38	16.7 %	3,227.35	538.97
2013	33 %	2.71 %	0.91 %	134,084.56	1,216.84	16.7 %	1,460.79	243.95
2014	36 %	4.52 %	1.64 %	121,511.82	1,995.45	16.7 %	2,395.49	400.05
2015	36 %	0.40 %	0.14 %	116,627.81	166.29	16.7 %	199.63	33.34
2016	37 %	5.86 %	2.15 %	115,203.67	2,478.83	16.7 %	2,975.79	496.96

Zdroj: autor, UNCTAD 2015

ii. Výpočet daňové ztráty v rámci přesunu zisků se může zdát technicky jednoduchý, nicméně koncepčně je náročný. Postup vyžaduje aplikovat danou sazbu korporátní daně na část přesunutého zisku před zdaněním. Dle (UNCTAD, 2015) se ale nabízí zásadní otázka, a sice jakou daňovou sazbu využít, zdali efektivní, nebo statutární sazbu. V kontextu modelu se zdá být realističtější efektivní daňová sazba, protože výnos z dopadu přesunu zisků by měl být vyměřen proti tomu, co mezinárodní společnost skutečně zaplatí, spíše než to, co by měla zaplatit, pokud neuplatní žádné slevy a odpočty. Na druhou stranu statutární sazba může mít metodickou výhodu při oddělení čistě daňových úniků a daňových pobídek, protože obojí se liší svou povahou a implikuje rozdílné politické úvahy[77].

3.3 Výsledky

V (Tabulka 13) se nacházejí odhady dopadů přesunu zisků v České republice vypočítané pomocí metody vycházející z přímých zahraničních investic na základě modelu (UNCTAD, 2015). Pokud abstrahujeme od jedné naměřené extrémní hodnoty[78], lze konstatovat, že dopad přesunu zisků neboli „profit shifting“ má na výnosech korporátní daně v České republice v letech 2010–2016 za následky ztrátu necelých 50 miliard Kč, jedná se o průměrnou ztrátu zhruba 6 % ročně na dani z příjmů právnických osob.

[77] V příloze přikládám velikost daňové ztráty i pro statutární sazbu.
[78] Rok 2015, kde nízká hodnota je způsobena nízkým reportovaným příjmem z PZI v České republice.

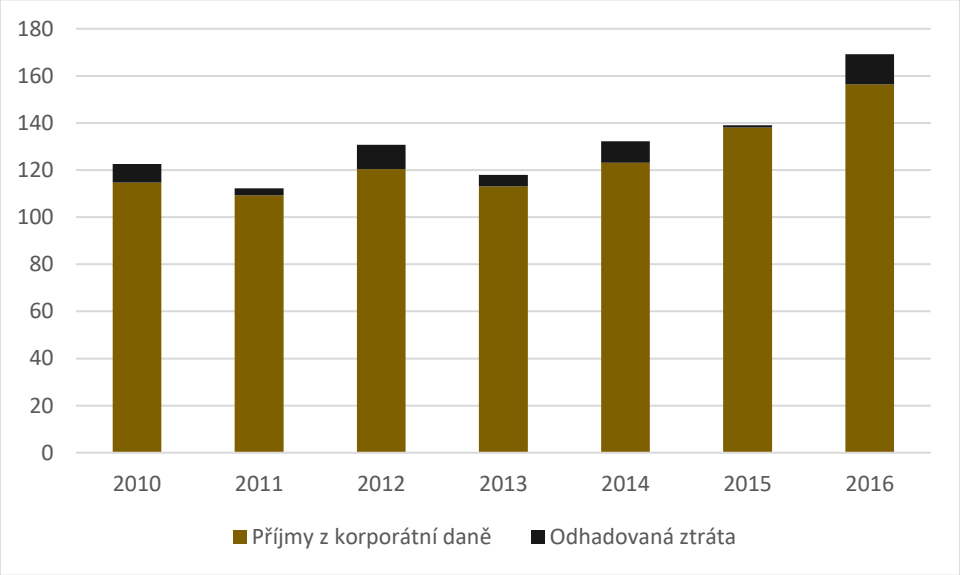
Tabulka 13: Dopady přesunu zisků v České republice mezi lety 2010-2016

Rok/ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ztráta (mld. Kč)	7,874	2,977	10,270	4,857	9,120	0,824	12,741
Ztráta na příjmech korporátní daně (%)	6.86 %	2.72 %	8.53 %	4.30 %	7.40 %	0.60 %	8.15 %
Ztráta na HDP (%)	0.14 %	0.05 %	0.18 %	0.08 %	0.12 %	0.01 %	0.14 %
Ztráta na celkových daňových příjmech (%)	1.44 %	0.53 %	1.76 %	0.80 %	1.43 %	0.12 %	1.74 %

Zdroj: autor

Následujíc graf ukazuje, kolik ztrácí ročně státní rozpočet České republiky kvůli přesouváním zisků přes offshore finanční centra. Nejvyšší odhadovanou ztrátu ve výši necelých 13 miliard Kč zaznamenal rozpočet v roce 2016.

Graf 13: Podíl ztráty z přesunu zisků na příjmy z korporátní daně v České republice (mld. Kč)

Zdroj: autor

Zajímavé bude sledovat, jak se ztráta bude měnit v závislosti na implementaci směrnice ATAD a akční plán BEPS a zdali prezentované nástroje (např. CbCR) budou efektivní.

3.4 Návrh na další využití modelu

Česká národní banka[79] začala shromažďovat data přímých zahraničních investic pro Českou republiku od referenčního roku 2014. K sestavení platební bilance a investiční pozice vůči zahraničí (BPM6) využívá stejné metody jako IMF. ČNB dělá statistiku velmi detailně, a

[79] Dále jen ČNB.

to i na bilaterární úrovni mezi Českou republikou a ostatními státy[80]. Pro model PZI tak bude možné zpřesnit výnosnost PZI z offshore finančních center a navíc pomocí regresní analýzy ověřit, zdali je základní idea modelu, negativního vztahu mezi podílem stavu PZI z offshore finančních center a ziskovostí z celkového objemu příchozích PZI, správná. Osobně by mě velmi zajímalo, jaké by byly výsledky použité metodologie v horizontu 3–5 let, až se podaří nashromáždit větší množství dat.

Statistika nabízí i rozpad PZI na majetkovou a dluhovou složku. Umožní tak hlubší analýzu míry výnosnosti. Dle (UNCTAD, 2015) praktiky BEPS se zaměřují na složku vlastního kapitálu u příjmů z FDI. Zatímco dluhová složka tj. úroková míra placená zahraničnímu investorovi reprezentuje náklady dceřiné společnosti, není předmětem korporátního zdanění[81]. BEPS navíc neovlivňuje pouze celkovou výnosnost PZI, ale i její složky, kdy preferuje dluhové financováním před majetkovým. Oddělení složek tak umožní zkoumat přesněji dopad přesouvání zisků. U dluhové složky se očekává, že bude pozitivně spojená s offshore indikátorem. ČNB také rozděluje data také podle odvětví a regionů. Další výzkumy by tak mohly odhalit zajímavé trendy v BEPSu.

Jako příklad jsem se rozhodl prozkoumat, jaká průmyslová odvětví jsou nejvíce využívaná v rámci mezinárodních daňových úniků. Využil jsem data o PZI z databáze ČNB za rok 2016, která umožní porovnat PZI do České republiky dle kódu NACE a země původu s již sestrojeným offshore indikátorem.

Tabulka 14: Odvětví zasažená BEPS v České republice v roce 2016

NACE Rev.2	Název odvětví	Podíl FDI z offshore finančních center
J	Informační a komunikační činnost	73.05 %
C29	Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů	70.99 %
C30	Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení	69.96 %
C10T12	Výroba potravin, nápojů a tabákových výrobků	52.16 %
L	Činnosti v oblasti nemovitostí	50.38 %

Zdroj: autor, data ČNB (2018)

Výsledky v předchozí tabulce tabulce potvrdily, že profit shifting se týká především nehmotných aktiv. Až 73 % PZI proudí do České republiky do odvětví informační a komunikační činnosti (IT) z offshore finančních center. Do toho kódu NACE „J“ spadají:

[80] Dostupné z https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?Portal&PortalPath=/shared/PZI_WEB/WEB_PZI [online]. [cit. 22.04.2018].
[81] V některých případech se tak uplatňuje srážková daň.

vydávaní softwaru, činnosti v oblasti informačních technologií anebo telekomunikace. Výsledky, že IT patří mezi jedno z největších odvětví zasažené přesouváním zisků, se shodují s (kapitolou 1.7.2 Double Irish Dutch sandwich), ve které jsme se věnovali jednomu z aktuálních schémata daňových úniků v rámci BEPS.

Česká republika patří mezi přední hráče automobilového průmyslu. Vysokou hodnotu ukazatelů v tomto odvětví způsobují Lucembursko a Nizozemsko. PZI mohou proudit v rámci aliance Renault-Nissan[82], která má sídlo v Amsterodamu nebo společnost Fiat, která má finanční centrum v Lucembursku. Skutečnost, že BEPS se v těchto odvětví děje, dokládají například daňové kontroly na převodní ceny u Fiatu (viz kapitola 1.4.1 Současné postavení daňových úniků). Stejný argument lze použít pro odvětví výroby potravin, nápojů a tabákových výrobků.[83] V návaznosti na iniciativy proti daňovým únikům (BEPS, ATAD) bude zajímavé sledovat, jaké hodnoty vyjdou v následujících letech.

[82] Aliance Renault-Nissan v roce 2017 vystřídala německý automobilový koncern Volkswagen na pozici největšího prodejce osobních a lehkých užitkových vozů na světě.
[83] Obdobně jako u Fiatu i u společnosti Starbucks, která se zabývá výrobou a přípravou nápojů, proběhla daňová kontrola na převodní ceny.

Závěr

Daň z příjmů společností patří mezi ty nejmladší daně, přesto má za sebou zajímavý vývoj a je jednou z nejrozšířenějších daní na světě. Statutární a efektivní sazby neustále klesají, zatímco základ daně se rozšiřuje. Její výnos ale zůstává stabilní, jednak co se týče daňové kvóty, jednak daňového mixu.

Korporátní daň se ale často stává terčem jak legálních, tak nelegálních daňových úniků. V rámci dílčího cíle jsem se proto zaměřil v prvních dvou kapitolách na teoretické aspekty obou úniků, uvedl jejich současné příklady, které se i přesto, že nadnárodním společnostem byly v rámci daňových kontrol vyměřeny velké penále, pořád dějí. Hledal jsem i napojení České republiky na daňové ráje v souvislosti s nejnovějšími úniky informací. Hodnotil jsem také metody měření BEPS a pomocí SWOT analýzy vybral tu nejvíce vhodnou pro následné měření.

Hlavní cíl práce, změřit BEPS v České republice, se mi podařilo splnit díky využití modelu vycházejícího ze stavu přímých zahraničních investic. I přes určitou datovou limitaci (absence bilaterálních dat v případě toků PZI, které by vedly k přesnějším výsledkům), jsem dokázal odhadnout mezeru ve výnosech na korporátní dani pomocí identifikovaných offshore finančních center a rentability PZI. Na základě těchto údajů jsem mohl vypočítat ztrátu na dani z příjmů způsobenou přesouváním zisků a následně porovnat s daňovými příjmy a HDP.

Očekával jsem o něco větší podíl velikosti ztráty na korporátní dani než je 6 %, protože jsem věděl, že spousta českých společností je vlastněná z Holandska nebo Kypru. Nižší hodnotu ukazatele způsobuje především nízká výnosnost PZI. Tento jev by mohla zpřesnit komplexnější data, která by umožnila rozdělit výnosnost PZI z offshore finančních center a ostatních států, a tím pádem umožnila porovnat stav offshore indikátoru pouze s exponovanou ziskovostí z ostatních zemí. Dalším využitím podrobnějších dat by mohlo být rozdělení PZI na dluhovou a majetkovou složku, separace dluhové složky by umožnila o něco přesnější měření, protože tato složka je citlivější na přesouvání zisků.

Díky nejnovějším datům z ČNB, jsem se mohl pokusit objevit a ukázat, která odvětví jsou v České republice nejvíce zasažená přesouváním zisků. Výsledky zkoumání asi nikoho nepřekvapily, protože nehmotný majetek se stává často terčem agresivního daňového plánování. Databáze PZI ČNB má podle mého názoru velký potenciál a díky podrobným datům může přinést zajímavé zkoumání PZI v České republice do budoucna. Například jak se povede novým iniciativám (BEPS, ATAD) v boji proti daňovým únikům.

Příloha č. 1: Seznam použité literatury a pramenů

AULT, H. J. (2013). Some Reflections on the OECD and the Sources of International Tax. Reprinted from Tax Notes International, Working Paper of the Max Planck Institute for Tax Law and Public Finance No. 2013-03.

ALLINGHAM, M.G. a SANDMO, A. (1972). Income tax evasion: A theoretical analysis. J. Public Econom., 1: 323-338. DOI: 10.1016/0047-2727(72)90010-2

BIRD, R. M. (1996). Why Tax Corporations?. Toronto: International Centre for Tax Studies

CAGAN, P. (1958). The demand for currency relative to the total money supply, Journal of Political Economy, 66, pp. 302–328

ČNB (2018). Data přímých zahraničních investic od referenčního roku 2014 (za použití nástroje OBIEE) [online databáze]. [cit. 01.05.2018]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html.

DEVEREUX, M. P., A SORENSEN, P. B. (2006). The Corporate Income Tax: International Trends and Options for Fundamental Reform. Brusel.: European Commission

DELL'ANNO, R. (2003). Estimating the shadow economy in Italy: A structural equation approach. University of Aarhus, Department of Economics, DK. Working paper 2003-7.

EVROPSKÁ KOMISE (2018). EUROSTAT [online databáze]. [cit. 01.05.2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database.

FASSMANN, M. (2007). Stínová ekonomika a práce na černo. 1.vyd. Praha: Sondy. 358 s. ISBN 978- 80- 86846-21

FEIGE, E. (1979). How Big is the Irregular Economy?, Challenge, 22(5), pp. 5–13

FREY, B. S. - SCHNEIDER, F. (2000). Forthcoming in Orley Ashenfelter: International Encyclopedia of Social and Behavioral Science, Bd. 12 Economics, Amsterdam: Elsevier Science Publishing Company.

FRUNZA, M. (2017). Assessment of EU's VAT Gap Due to Shadow Economy

DELL'ANNO R. (2007). The Shadow Economy in Portugal: An Analysis with the MIMIC Approach, Journal of Applied Economics, 10, pp. 253–277.

ICIJ. About the investigation [online]. (2016) [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: https://www.icij.org/investigations/panama-papers/pages/panama-papers-about-the-investigation/.

HABERLY, Daniel & WOJCIK, Dariusz. (2013). Tax Havens and the Production of Offshore FDI: An Empirical Analysis. Journal of Economic Geography. 15. 10.2139/ssrn.2252431.

KAUFMANN, D. a KALIBERDA, A. (1996). Integrating the unofficial economy into the dynamics of post socialist economies: a framework of analyses and evidence, in: Kaminski, B. (ed.), Economic Transition in Russia and the New States of Eurasia. M.E. Sharpe, London, pp. 81–120.

KUBÁTOVÁ, K. aj. (2011): Strukturální distorze v daňovém systému a jejich vliv na investiční rozhodování. Praha, Wolters Kluwer, 2011.

KUBÁTOVÁ, Květa. (2015) Daňová teorie a politika. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-841-3.

KUCERA, D. a RONCOLATO, L. (2008). Informal Employment: Two Contested Policy Issues, International Labor Review, 147/3, pp. 321–348.

MEDINA, L. a SCHNIDER, F. (2018). Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? USA: IMF.

OECD (1997). Recommendation of the Council of 13 March 1997 on the Use of Tax Identification. Numbers in an International Context. Paris: OECD.

OECD (1998). Harmful Tax Competition: An Emergin Global Issue. Paris: OECD.

OECD (2002). Agreement on Exchange of information on tax matters. Paris: OECD.

OECD (2008). Tax Haven Criteria [online]. [cit. 22.04.2018]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20120512074208/http://www.oecd.org/document/63/0,3343,en_2649_37427_30575447_1_1_1_37427,00.html

OECD (2009). COUNTERING OFFSHORE TAX EVASION. Paris: OECD.

OECD (2015). OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. Paris: OECD.

OECD (2017). Inclusive Framework on BEPS. Paris: OECD.

OECD (2018). OECD.stat [online databáze]. [cit. 01.05.2018]. Dostupné z: http://stats.oecd.org/.

PWC (2018). Paying taxes 2018 [online]. [cit. 30.03.2018]. Dostupné z: https://www.pwc.com/gx/en/services/tax/publications/paying-taxes-2018.html.

SCHNEIDER, F. a WILLIAMS, C. (2013). The Shadow Economy . Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2286334

ŠIROKÝ, Jan. (2008) Daňové teorie: s praktickou aplikací. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. xvi, 301. ISBN 9788074000058.

TANZI, V. (1983). The underground economy in the United States: annual estimates, 1930–1980, IMF Staff Papers, 30, s. 283–305.

TAX FOUNDATION (2018). State Corporate Income Tax Rates and Brackets for 2018 [online]. [cit. 2018-05-05]. Dostupné z: https://taxfoundation.org/state-corporate-income-tax-rates-brackets-2018/

TAX JUSTICE NETWORK. (2015) Ten Reasons to Defend the Corporation Tax [online]. [cit. 30.1.2018]. Dostupné z: https://www.taxjustice.net/wp-content/uploads/2013/04/Ten_Reasons_Full_Report.pdf. Tax Justice Network Limited.

UNCTAD (2015). World Investment Report 2015—Reforming International Investment Governance. Geneva: United Nations.

VICKREY, W. S. (1991) The Corporate Income Tax and How to Get Rid of It. Retrospective on Public Finance, Loraine Eden, ed., Duke University Press, 1991. s. 118-132.

VÍTEK, Leoš. (2008) Ekonomická analýza zdanění příjmů. Praha: IREAS, 2008. ISBN 978-80-86684-50-5.

Příloha č. 2: Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Souhrn argumentů podporovatelů a odpůrců 11
Tabulka 2: Příklady přímých metod měření stínové ekonomiky 23
Tabulka 3: Příklady nepřímých metod měření stínové ekonomiky 24
Tabulka 4: Seznam jurisdikcí bez daně z příjmů v 2017 34
Tabulka 5: Počet českých společností s vlastníkem z daňových rájů 35
Tabulka 6: SWOT analýza PZI 46
Tabulka 7: SWOT analýza ziskovosti 47
Tabulka 8: SWOT analýza nehmotného majetku 48
Tabulka 9: Výnosnost PZI v České republice 52
Tabulka 10: Offshore investiční matrix 53
Tabulka 11: Podíl SPE na odchozích PZI u vybraných zemí 54
Tabulka 12: Odhad dopadu přesunu zisků na výnosy korporátní daně v České republice 55
Tabulka 13: Dopady přesunu zisků v České republice mezi lety 2010-2016 56
Tabulka 14: Odvětví zasažená BEPS v České republice v roce 2016 57

Graf 1: Podíl daní ze zisku společností na HDP v zemích OECD (v %) 12
Graf 2: Podíl daní ze zisku společností na celkových daňových příjmech v zemích OECD (v %) 13
Graf 3: Statutární sazby korporátní daně ve vybraných zemí v roce 1981, 2002 a 2018 14
Graf 4: Porovnání efektivní a statutární korporátní daňové sazby v EU v roce2017 16
Graf 5: Stínová ekonomika v regionech (průměr, procento HDP) 1991-2015 25
Graf 6: Stínová ekonomika vůči HDP v České republice mezi roky 2004-2015 26
Graf 7: Přehled zemí s největším počtem založených společností objevujících se v Panama Papers 29
Graf 8: Regionální složení Integrovaného rámce BEPS ke konci roku 2017 39
Graf 9: Obrácená hybridní struktura před a po opatření BEPS 41
Graf 10: Země s největším podílem PZI do České republiky v roce 2016 (mil. USD, %) 50
Graf 11: Vývoj stavu přímých zahraničních investic do České republiky (mil. USD) 50
Graf 12: Výnosnost PZI v České republice 51
Graf 13: Podíl ztráty z přesunu zisků na příjmy z korporátní daně v České republice (mld. Kč) 56

Příloha č. 3: Kompletní seznam zemí spadajících do Offshore indikátoru

Americké Panenské ostrovy	Maďarsko
Anguilla	Malta
Antigua a Barbuda	Marshallovy ostrovy
Aruba	Mauricius
Bahamy	Monako
Bahrajn	Montserrat
Belgie	Nauru
Belize	Niue
Bermudy	Nizozemské Antily
Britské Panenské ostrovy	Nizozemsko
Cookovy ostrovy	Ostrov Man
Dominika	Ostrovy Turks a Caicos
Gibraltar	Panama
Grenada	Samoa
Guernsey	San Marino
Hongkong	Seychely
Irsko	Singapur
Jersey	Svatá Lucie
Kajmanské ostrovy	Svatý Kryštof a Nevis
Kypr	Svatý Vincenc a Grenadiny
Libérie	Švýcarsko
Lichtenštejnsko	Vanuatu
Lucembursko	

Zdroj: autor, OECD (2010), IMF (2018), Eurostat (2018)

Příloha č. 4: Simulace daňové ztráty pomocí různých sazeb (v mld. Kč)

Statutární daňová sazba (19.0 %)	Efektivní daňová sazba (16.7 %)
11.5	7.9
10.8	3.0
12.2	10.3
12.5	4.9
14.0	9.1
14.4	0.8
15.1	12.7

Zdroj: autor, Eurostat (2018)

Příloha č. 5: Průmyslová odvětví v České republice zasažená BEPS v roce 2016

NACE Rev.2	Název odvětví	Celkové PZI (mil. Kč)	PZI z OFC (%)
A	ZEMĚDĚLSTVÍ, LESNICTVÍ, RYBOLOV	8189	11%
B	TĚŽBA A DOBÝVÁNÍ NEROSTŮ	17419	26%
C	ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL	986048	21%
C_OTH	Ostatní zpracovatelský průmysl (výroba usní, nábytku, el.zařízení; opravy a instalace)	0	0%
C10T12	Výroba potravin, nápojů a tabákových výrobků	106338	52%
C13_14	Výroba textilií a oděvů	22253	22%
C16T18	Dřevařský průmysl, výroba papíru, tisk a rozmnožování nahraných nosičů	46694	9%
C19T22	Ropné, chemické, farmaceutické, pryžové a plastové výrobky	146779	18%
C24_25	Kovy, kovové výrobky	99248	39%
C26	Počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení	53459	43%
C28	Výroba strojů a zařízení j.n.	98558	28%
C29	Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů	223186	71%
C30	Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení	23660	70%
D35	VÝROBA A ROZVOD ELEKTŘINY, PLYNU, TEPLA A KLIMATIZOVANÉHO VZDUCHU	98950	15%
E	ÚPRAVA A ROZVOD VODY, KANALIZACE, SBĚR A ÚPRAVA ODPADŮ	23996	22%
F	STAVEBNICTVÍ	44433	49%
G	VELKOOBCHOD, MALOOBCHOD; OPRAVY MOTOROVÝCH VOZIDEL	320484	26%
GTU	SLUŽBY CELKEM	1872415	16%
H	DOPRAVA, SKLADOVÁNÍ, POŠTOVNÍ A KURÝRNÍ ČINNOSTI	37978	25%
I	UBYTOVÁNÍ, STRAVOVÁNÍ A POHOSTINSTVÍ	13442	29%
J	INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ ČINNOSTI	182272	73%
K	FINANČNÍ A POJIŠŤOVACÍ ČINNOSTI	842237	19%
L	ČINNOSTI V OBLASTI NEMOVITOSTÍ	258876	50%
M	PROFESNÍ, VĚDECKÉ A TECHNICKÉ ČINNOSTI	172554	45%
N	ADMINISTRATIVNÍ A PODPŮRNÉ ČINNOSTI	31050	17%
P85	VZDĚLÁNÍ	845	4%
Q	ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE	5579	18%
R	KULTURNÍ, ZÁBAVNÍ A REKREAČNÍ ČINNOSTI	1966	36%
S	ČINNOSTI OSTATNÍCH SLUŽEB	5132	1%
T	CELKEM bez soukromého nákupu a prodeje nemovitostí	3051876	0%
PRV_RE	Soukromý nákup a prodej nemovitostí	72355	3%
FDI_T	CELKEM	3124231	36%

Zdroj: autor, ČNB (2018)